

ERFGOED EDEUCATIE

2 uur

communicatie

Communicatievormen en – middelen globaal en door de eeuwen heen.

2 uur

huis en thuis

Kijkdozen die gecreëerd werden op basis van brieven en erfgoedmaterialen.

2 uur

migratie

Kennismaken met migratieverhalen van alle tijden.

Educatief pakket erfgoededucatie

Naar aanleiding van de literatuurstudie naar erfgoededucatie, schreven twaalf studenten een educatief pakket uit voor de derde graad lager onderwijs. De focus in dit pakket ligt op drie deelonderwerpen van wereldburgerschap: identiteit, diversiteit en globalisering.

Het educatief pakket bestaat uit drie workshops met als thema migratie, huis en thuis en communicatie. Onderaan kan u de handleiding van de drie workshops terugvinden.

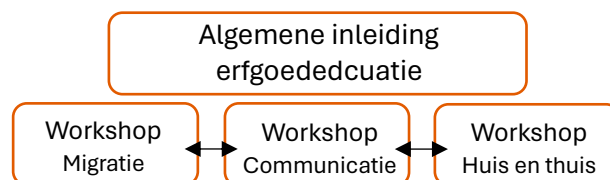
De drie workshops kunnen afzonderlijk gegeven worden of de mogelijkheid bestaat om ze in een eender welke volgorde te doorlopen. Wel is er een meerwaarde om de workshops op eenzelfde dag te geven, aangezien de thema's bij elkaar aansluiten.

Alsook kan de leerkracht achtergrondinformatie en suggesties terugvinden om eventueel in de workshops te verwerken.

Inleiding educatief pakket

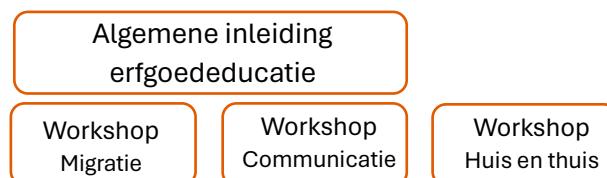
Optie 1

Indien u de drie workshops op één moment doorloopt, wordt er aangeraden om de algemene inleiding over erfgoededucatie te geven.

Optie 2

Indien u de drie workshops afzonderlijk doorloopt, kan u ervoor kiezen om de algemene inleiding aan te bieden in de workshop rond migratie en de workshop rond communicatie. Binnen de workshop van huis en thuis werd dit reeds verwerkt.

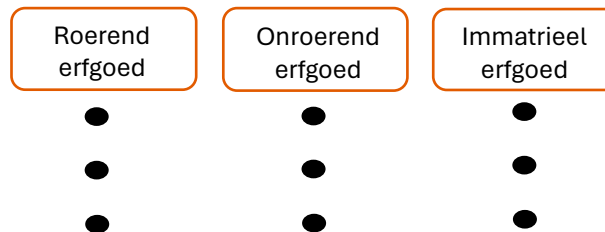
Algemene inleiding erfgoededucatie

De leerkracht maakt het begrip ‘erfgoed’ duidelijk aan de leerlingen. De definitie van erfgoed krijgt een plaats in de klas.

De leerlingen verbinden de begrippen ‘roerend erfgoed, onroerend erfgoed en immaterieel erfgoed’ met bijhorende erfgoedvoorbeelden correct.

De leerkracht kan ervoor kiezen om dit klassikaal of in verschillende groepen te laten verlopen. In verschillende groepen voorziet de leerkracht geplastificeerde A3 – papieren waarop de indeling van de begrippen vermeld staat. Daarbij krijgen de leerlingen de begrippen ‘roerend erfgoed, onroerend erfgoed en immaterieel erfgoed’ met bijhorende erfgoedvoorbeelden. De erfgoedvoorbeelden kunnen met behulp van klittenband bij het correcte begrip van erfgoed bevestigd worden.

● erfgoedvoorbeelden

Suggestie

De leerkracht kan een persoonlijk erfgoedvoorwerp meebrengen naar de klas om het begrip erfgoed te verduidelijken.

De leerkracht kan de leerlingen vooraf de opdracht geven om zaken mee te brengen waaraan zij waarde hechten. Het is interessant dat de leerlingen verschillende materialen meenemen, zodat de leerkracht een duidelijk onderscheid kan maken tussen erfgoedmaterialen en gewone materialen, waardoor de definitie krachtiger wordt. De materialen kunnen gebruikt worden bij de indeling van de erfgoedvoorbeelden.

Communicatie

Eindtermen

Nederlands – Lezen
3.1. De leerlingen kunnen (verwerkingsniveau = beschrijven) de informatie achterhalen in: voor hen bestemde instructies voor handelingen van gevarieerde aard.
3.4. De leerlingen kunnen (verwerkingsniveau = structureren) de informatie ordenen die voorkomt in: voor hen bestemde school- en studieteksten en instructies bij schoolopdrachten.
Nederlands – Schrijven
4.6. De leerlingen kunnen (verwerkingsniveau = structureren): schriftelijk antwoorden op vragen over verwerkte inhoud.
Mens en Maatschappij – Historische tijd
3.9. De leerlingen tonen belangstelling voor het verleden, heden en de toekomst, hier en elders.

Leerplandoelen

ZILL

Ontwikkeling van oriëntatie op de wereld

Oriëntatie op tijd

OWti4

Vaststellen en uitdrukken hoe de geschiedenis doorwerkt in de samenleving van vandaag en morgen en hoe je als mens deel uitmaakt van de geschiedenis

- 7-12j *Actuele toestanden, gebeurtenissen en erfgoed uit de omgeving verbinden met het verleden*
- 7-12j *Vaststellen en uitdrukken dat je in de ketting verleden-heden-toekomst een rol speelt en dat je zo actief deel uitmaakt van de wereld - nadenken over de eigen toekomst in een veranderende wereld*

OWti5

Ervaren, onderzoeken, vaststellen en uitdrukken hoe de werkelijkheid verandert en de kennis erover evolueert in de tijd

- 4-12j *Onderzoeken en illustreren hoeveel dingen, fenomenen en gebeurtenissen van nu gelijkenissen en verschillen vertonen met vroeger*
- 7-12j *Onderzoeken van de voorgeschiedenis en de evolutie van elementen uit de natuur en van hedendaagse gebeurtenissen, objecten en fenomenen zoals fossielen, vrije tijd, speelgoed, communicatie, samenlevingsvormen, werken, wonen, feesten ...*
- 7-12j *Waarnemen, onderzoeken en illustreren hoe dagelijkse gebruiksvoorwerpen, technische systemen, kleding, gebouwen ... evolueren in de tijd*
- 7-12j *Ervaren, onderzoeken, vaststellen en uitdrukken hoe hun levenswijze gelijkenissen en verschillen vertoont met die van mensen uit vroegere periodes en andere plaatsen en culturen - fantaseren en uitdrukken hoe het leven er in de toekomst of op een andere plek uit kan zien*
- 10-12j *Begrijpen hoe diverse factoren meespelen bij de overgang van de ene historische periode naar de andere*

OWti7

Ervaren, onderzoeken, vaststellen en uitdrukken waarom mensen sporen en verhalen uit hun leefwereld, die inzicht geven en herinneren aan een gedeeld verleden, bewaren

- 4-12j *Erfgoed in de omgeving opsporen en onderzoeken*
- 4-12j *Verwondering en waardering tonen voor erfgoed - voorzichtig en respectvol omgaan met erfgoed*
- 7-10j *Het verhaal dat bij het erfgoed hoort illustreren - in interactie gaan over erfgoed in de omgeving en daarbij woorden gebruiken zoals sporen uit het verleden, waarde van bewaren, heden, toekomst en respect in verband met erfgoed hanteren*
- 7-10j *Inzien dat het de moeite waard is om erfgoed te bewaren voor later omwille van ouderdomswaarde, schoonheidswaarde en materiaalwaarde*
- 7-10j *Aan de hand van erfgoed overeenkomsten en verschillen weergeven tussen heden en verleden*
- 7-12j *Uit de verhalen en kennis over oorlog en geweld uit het verleden en heden inzien hoe belangrijk verdraagzaamheid, vrede en solidariteit zijn*

	• 10-12j <i>In interactie gaan over erfgoed in de eigen provincie, in België en in de wereld</i> • 10-12j <i>Erfgoed in de eigen omgeving situeren op de tijdsband en in verband brengen met onderwerpen uit de geschiedenis</i> • 10-12j <i>Inzien dat het de moeite waard is om materieel erfgoed en immaterieel erfgoed te bewaren voor later omwille van gevoelswaarde, zeldzaamheidswaarde, symbolische waarde, functionele waarde, historische waarde ...</i>
Muzische ontwikkeling	
Muzische geletterdheid	
MUge4	Diverse (kunstzinnige) cultuurervaringen opdoen en verwerken; de waarde en functie van kunst in de samenleving ervaren • 10-12j <i>Actief participeren aan een divers aanbod kunst- en cultuur en er in interactie mee gaan - beseffen wat de waarde en functie van kunst en cultuur is in de maatschappij - cultuurervaringen betekenisvol verwerken en reflecteren over de eigen kunst- en cultuurbeleving - de eigen culturele bagage verrijken en aanspreken in verschillende kunstdomeinen, met aandacht voor cultureel erfgoed</i>
Taalontwikkeling	
Taalbeschouwing Nederlands	
TOsn1	Een schriftelijke boodschap verwerken • 9 - 12j <i>Allerlei complexere talige en niet-talige boodschappen, afgestemd op interesse en ruimere leefwereld, verwerken.</i> • 9 - 12j <i>Nadenken over aspecten van het taalsysteem in functie van het verwerken van een boodschap.</i>
TOsn2	Voldoende vlot kunnen lezen om leeftijdsadequate teksten te begrijpen • 6 - 12j <i>Begrijpen wat je leest</i> • 2,5 - 12j <i>Exploreren van een ruime variatie aan tekstmateriaal</i>

OVSG

Wereldoriëntatie	
Tijd	
Historische tijd	
DL-WO-TIJD-02.04	De leerlingen kunnen de invloed van de geschiedenis op een actuele toestand illustreren.
DL-WO-TIJD-02.11	De leerlingen tonen belangstelling voor het verleden, het heden en de toekomst, hier en elders.

Nederlands	
Nederlandse taal	
Lezen	
DL-NL-LEZ-T1.03	De leerlingen kunnen instructies bij opdrachten lezen en correct uitvoeren. Ze kunnen lange instructies verdelen in kleinere stappen (deelinstructies).
DL-NL-LEZ-B6.02	De leerlingen kunnen een gelezen woord associëren met de corresponderende afbeelding.
Schrijven	
DL-NL-SCH-D20.04	De leerlingen kunnen het resultaat van hun schrijfactiviteit in verband brengen met persoonlijkheidskenmerken zoals hun motivatie om de schrijfo opdracht uit te voeren.

GO!

Wereldoriëntatie		
Code	OD/ET	Leerplandoelstellingen Mens en maatschappij
3.1.3.	Ik en de samenleving	
	Omgaan met gelijkenissen en verschillen	
3.1.3 29	OD MM 1.4	In concrete situaties verschillende manieren van omgaan met elkaar herkennen en erover praten.
3.1.3. 30	OD MM 2.5	Gelijkenissen en verschilpunten m.b.t. levenswijze tussen henzelf en mensen uit een andere cultuur verwoorden.
3.1.3. 31	ET MM 2.8	Op een positieve manier omgaan met verschillen in leefgewoontes en cultuur.
3.1.3. 32	ET MM 2.8	Gelijkenissen en verschilpunten m.b.t. levensbeschouwing tussen henzelf en andere verwoorden.
3.1.3. 33		Op een positieve manier omgaan met verschillen in levensbeschouwing.
3.1.3. 34	ET MM 2.8	Illustreeren - zonder waardeoordeel - dat verschillende sociale en culturele groepen verschillende waarden en normen bezitten.
Code	OD/ET	Leerplandoelstellingen Tijd
3.4.5	Historische tijd	
3.4.5. 18	ET MM 3.8 ET MM 5.1	Eenvoudige geschiedkundige informatie halen uit historische sporen uit de omgeving (gebouwen, straatnamen, kerkhoven, voorwerpen ...).
3.4.5. 20	ET MM 3.8 ET MM 5.1	Eenvoudige informatie halen uit historische geschriften, prenten, schilderijen, foto's, films ... die handelen over de omgeving.
3.4.5. 38	ET MM 3.9*	De leerlingen tonen belangstelling voor het verleden, heden en toekomst, hier en elders.

Nederlands		
Code	OD/ET	Leerplandoelstellingen Lezen
1.2.2	Ontluikende en beginnende geletterdheid	
1.2.2 9	OD 3.1	Visueel voorgestelde boodschappen begrijpen en verwoorden.
1.2.2 18	TBS OD 5.3	Aangeven dat geschreven taal tijd en afstand overbrugt.
1.2.2 24	OD 3.3	Lettertekens van andere tekens onderscheiden.
Code	OD/ET	Leerplandoelstellingen Schrijven
1.2.3	Ontluikende en beginnende geletterdheid	
1.2.3 4	OD 4.2	Aangeven dat tekenen en tekens produceren de mogelijkheid biedt om persoonlijke boodschappen over te brengen

Doelen

Op het einde van deze workshop kunnen de leerlingen:

- communiceren met behulp van Lego-geheimtaal;
- computationeel denken inzetten bij het decoderen en coderen van de Lego-geheimtaal;
- ervaren wat het lezen in braille inhoudt zonder en met zicht;
- communiceren wat ze voelen bij het lezen in braille;
- communiceren met behulp van morsecode;
- morsecode ontcijferen en formuleren;
- exploreren en experimenteren met verschillende vormen van morsecode;
- communiceren met behulp van spiegelschrift;
- spiegelschrift lezen en schrijven;
- samenwerken om één doel te bereiken;
- vragen beantwoorden in verschillende communicatievormen;
- vragen die te maken hebben met betrekking tot globaal erfgoed, al dan niet met hulpmiddel, beantwoorden.

Materiaal

Morsecode

- Brief van Samuel Morse
- Blad papier
- Pen of potlood
- Verbetersleutel

Spiegelschrift

- Geschreven brief in spiegelschrift
- Getypte brief in spiegelschrift
- Spiegeltjes
- Blad papier
- Pen of potlood
- Verbetersleutel

Braille

- Brief van Louis Braille
- Werkfiche
- Alfabet in braille
- Bladen stevig papier
- Balpen/ schaar/ prikpen
- Prikblok
- De vragen in braille
- Blinddoeken
- Verbetersleutel

Lego-geheimtaal

- Brief van Ole Kirk Christiansen
- Werkfiche
- Lego-blokjes
- Werkblad Lego-alfabet
- Werkblad Lego-vraag
- Verbetersleutel

Verloop

Inleiding

- 1 Algemene inleiding
- 2 Erfgoed in communicatie
- 3 Oriëntatie - escaperoom

Kern

- 4 Morsecode
- 5 Spiegelbeeld
- 6 Braille
- 7 Lego-geheimtaal

Slot

- 8 Afronding - escaperoom
- 9 Nabespreking

Begrippenlijst

Erfgoed – leerkrachtniveau

Erfgoed zijn sporen uit het verleden die de moeite waard zijn om te bewaren voor de toekomst en omdat ze ons iets leren over het verleden, het nu en de toekomst. Dit is afhankelijk van persoon tot persoon en generatie tot generatie. Er zijn drie soorten erfgoed: roerend, onroerend en immaterieel.

- Roerend erfgoed zijn zaken die je kan verplaatsen. Dit zijn bijvoorbeeld schilderijen, foto's, teksten, juwelen, boeken, tapijten, brieven etc.;
- Onroerend erfgoed zijn zaken die je niet kan verplaatsen. Dit zijn bijvoorbeeld monumenten, landschappen, kanalen, molens etc.;
- Immaterieel erfgoed is niet tastbaar. Enkele voorbeelden zijn ambachten, rituelen, verhalen, talen, feesten etc.

Erfgoed – leerlingniveau

Erfgoed zijn sporen uit het verleden die we de moeite waard vinden om te bewaren voor later. Dat kunnen bijvoorbeeld oude voorwerpen, gebouwen of tradities zijn. Ze geven ons belangrijke informatie over hoe mensen vroeger leefden en helpen ons te begrijpen hoe de wereld is veranderd.

Het is belangrijk om erfgoed te bewaren, zodat we ervan kunnen leren en het door kunnen geven aan volgende generaties.

Communicatie

Een bepaalde boodschap of informatie overbrengen op iemand anders. Het bestaat uit gedachten, gevoelens en/of gedrag.

https://cdn.schooltv.nl/fileadmin/Infoblok/Voortgezet_onderwijs/Maatschappij/2007_d_EW_wat_is_communicatie.pdf

Inleiding

Indien de leerkracht de workshops afzonderlijk geeft, is het belangrijk om de algemene inleiding over erfgoed te doorlopen.

1 Algemene inleiding

In deze workshop gaat de focus uit naar communicatie en erfgoed. De leerlingen kunnen zelfstandig aan de slag door gebruik van de werkfiches.

Het erfgoed in deze workshop staat centraal door de personages en de landen waar zij vandaan komen. De leerkracht kan deze plaatsen oriënteren op de wereldkaart of laten opzoeken in een atlas. De vragen gaan over het plaatselijke erfgoed, de personages zelf en de tijden.

De workshop biedt de mogelijkheid om coöperatief te werken. De leerlingen werken in duo's om de kleine opdrachten uit te voeren. Na elke opdracht correct te hebben uitgevoerd, krijgen de leerlingen een beloning. Met deze beloningen werken de leerlingen klassikaal samen om het volgende doel te bereiken. De leerlingen werken samen gedurende deze workshop om één doel te bereiken. Een nieuwe taal leren en inoefenen gaat makkelijker wanneer er een doel aan gekoppeld is.

Er is een verbeter sleutel voorzien per opdracht. Om de vragen te kunnen beantwoorden, is een hulpmiddel soms handig. Dit kan in de vorm van een atlas om een plaats op te zoeken, een afbeelding die de leerlingen als tip komen vragen aan de leerkracht, etc. De workshop kan gegeven worden in verschillende werkvormen, zoals een hoekenwerk. Een andere werkvorm is dat de leerlingen een opdracht kiezen naar interesse. Iedere leerling heeft de kans om minstens twee opdrachten uit te voeren.

2 Erfgoed in communicatie

De leerkracht maakt het begrip 'erfgoed' duidelijk aan de leerlingen. De definitie van erfgoed krijgt een plaats in de klas. De leerlingen verbinden de begrippen 'roerend erfgoed, onroerend erfgoed en immaterieel erfgoed' met bijhorende erfgoedvoorbeelden correct. De leerkracht kan ervoor kiezen om dit klassikaal of in verschillende groepen te laten verlopen. In verschillende groepen voorziet de leerkracht geplastificeerde A3-papieren waarop de indeling van de begrippen vermeld staat. Daarbij krijgen de leerlingen de begrippen 'roerend erfgoed, onroerend erfgoed en immaterieel erfgoed' met bijhorende erfgoedvoorbeelden. Dit doen ze door de erfgoedvoorbeelden bij het correcte begrip te hangen. Om dit concreet te maken voor deze workshop, kan je erfgoedvoorbeelden van communicatie gebruiken.

Voorbeeld

- *Oude telefoons*
- *Geschriften*
- *Taalgebruik*
- *Kranten*
- *Digitale communicatiemiddelen*
- *Non-verbale communicatie*

3 Oriëntatie - escaperoom

Leg aan de start van de workshop uit dat de leerlingen zullen werken in de vorm van een escaperoom. De leerlingen worden opgesloten in een ruimte en kunnen enkel ontsnappen als ze samen het wachtwoord vinden. Als klas moeten de leerlingen tussen de tien tot vijftien opdrachten oplossen. Dit kan de leerkracht zelf bepalen naargelang het niveau van de klas. De leerlingen moeten zelf een manier zoeken om de opdrachten op te lossen en te verdelen. Dit kan klassikaal of de leerlingen kunnen de taken onderling verdelen. Het is aan hen om hierover duidelijk te communiceren met elkaar.

Als ze een opdracht correct hebben opgelost, krijgen ze een munt. Op deze munten staan cijfers en ze hebben een bepaalde kleur. De kleur geeft weer in welke volgorde de munten moeten liggen om zo tot een langer getal te komen. Aan het einde van de workshop kunnen ze aan de hand van deze cijfers een wachtwoord verkrijgen.

4 Morsecode

Laat de leerlingen een geluidsfragment horen met de morsecode 'S.O.S.'. Observeer de reactie van de leerlingen. Herkennen ze de morsecode en datgene wat er getikt wordt? Bevraag hen of ze weten wanneer S.O.S. wordt gebruikt. Doe de morsecode 'S.O.S.' voor door op de bank te tikken. De leerlingen tikken de morsecode na. Probeer nadien nog meer korte woorden uit met de leerlingen.

De leerlingen ontvangen een brief van Samuel Morse uit 1835. In de brief staat een vraag in morsecode. De leerlingen ontcijferen de morsecode om de vraag te kunnen lezen. Om de leerlingen op weg te helpen, geeft Samuel ook het alfabet. Hierbij bekijken de leerlingen welke code er bij een bepaalde letter hoort. Van zodra dit gebeurd is, kunnen de leerlingen beginnen met het ontcijferen. Wanneer de leerlingen de vraag kennen, zoeken zij naar het antwoord en zetten dit om in morsecode. De leerlingen kijken hun antwoord na aan de hand van de verbeterleutel.

Suggestie

Om morsecode te vertalen en te laten afspelen, kan de leerkracht gebruik maken van dit programma: <https://morsecode.world/international/translator.html>.

Laat de leerlingen ook met elkaar communiceren in de taal van de morsecode op een manier naar keuze (op papier, met een zaklamp, tikken op de tafel).

Een tussenstap kan zijn om enkele ritmes met de leerlingen te tikken om te exploreren. Op het einde kunnen de leerlingen zelf woorden/zinnen maken voor elkaar.

Differentiatie

De vragen in de workshop zijn gericht op erfgoed. Hierin kan je differentiëren naargelang de beginsituatie en voorkennis van de leerlingen. Alsook kan er gedifferentieerd worden naar de inhoud van de vragen.

Vragen

- Welke kleuren vind je terug in de Amerikaanse vlag? Wit – rood en blauw
- Wat maakt Time Square zo bekend? De reclameborden
-.. . .-. . -.-. .-.. .- -- . -... --- .-.-. . -.
- Waar staat S.O.S. voor? Save Our Souls

Mogelijke verdiepvragen

- Wat heeft je partner getekend/geschreven op je rug?
- Wat heb je gehoord in het fragment? S.O.S.
- Wat heb je gezien met de zaklamp? S.O.S.

Achtergrondinformatie

Morsecode

In 1835 heeft de Amerikaanse Samuel Morse de morsecode uitgevonden. Morsecode is een combinatie van punten en strepen of korte en lange tonen die voor letters en leettertekens staan. Het bekendste is het S.O.S. dat internationaal wordt gebruikt als noodsignaal. Morsecode is een vorm van draadloze communicatie. Aanvankelijk wordt de morsecode eerst op papier gedrukt en daarna ontcijferd en omgekeerd. Geoefende gebruikers kunnen door enkel te luisteren naar het tikken van de telegraaf de code direct ontcijferen, dit werd ontdekt rond 1850. Naarmate men het meer ging gebruiken als communicatiemiddel werden veel vrouwen ingezet bij het verzenden en het ontcijferen van de morsecode.

Time Square

Op Time Square werd een grote toren gebouwd die verschillende doeleinden had. Sinds 1928 werd het voornamelijk ingezet om nieuwsberichten te tonen via een elektrisch bord. De plaats is gekend voor vele verlichte reclameborden.

New York

Meer informatie over het erfgoed in New York kan u terugvinden op sites zoals: [Home | New York Heritage \(nyheritage.org\)](#)

Aandachtspunt

Indien de leerkracht zelf zinnen en/of vragen maakt voor de leerlingen, let dan op de scheiding tussen de letters en de woorden. Plaats tussen elke letter ‘/’ en tussen elk woord ‘//’ om het duidelijk te maken voor de leerlingen waar welke letter en/of woord begint en eindigt.

Bronnen

Voor extra informatie kan de leerkracht volgende bronnen raadplegen:

Admin. (z.d.). *History of Times Square*. <https://www.timessquarenyc.org/history-of-times-square>

International Morse Code. (z.d.). Morse Code World.
<https://morsecode.world/international/morse2.html>

Historiek. (2020, 27 april). *Samuel Morse (1791-1872) - Uitvinder van de morsecode*.
<https://historiek.net/samuel-morse-uitvinder-morsecode/1100/>

5 Spiegelbeeld

De leerlingen krijgen per twee een brief van Leonardo Da Vinci uit de vijftiende eeuw. De brief is geschreven in spiegelbeeld. Het ene duo werkt met een geschreven brief, het andere duo werkt met een getypte brief waar de woorden in spiegelbeeld staan. De leerlingen lezen de brief waarin ook de opdracht staat. Ze schrijven het antwoord in spiegelschrift en in briefvorm terug naar Leonardo Da Vinci.

Suggestie

Differentiatie

Voor de zwakkere lezers is het aangeraden om enkel de geschreven brief te gebruiken.

Vragen

- Hoe heet mijn bekend schilderij van een prachtige vrouw die je lijkt na te kijken als je erlangs loopt? *Mona Lisa*
- Waar hangt het originele schilderij van de Mona Lisa nu? *Het Louvre in Parijs*
- Wat is de meest bekende muurschildering van Leonardo Da Vinci? *Het Laatste Avondmaal*

Mogelijke verdiepvragen

- Wat gebeurt er als je de letters één voor één identificeert? Kan je zelf een alfabet vormen als hulpmiddel?
- Zijn er andere hulpmiddelen die je kan gebruiken?
- Wat gebeurt er als je de positie van de letters vergelijkt met de letters van een normaal schrift?
- Hoe zou je kunnen experimenteren met spiegelingen en draaiingen om te zien of je zo het schrift beter kunt begrijpen?

Hulpmiddelen

De leerlingen mogen gebruik maken van een spiegel, nadat ze eerst hebben geprobeerd zonder.

De leerkracht geeft het alfabet in spiegelschrift met geschreven letters, hoofdletters en drukletters.

Achtergrondinformatie

Leonardo Da Vinci

Leonardo Da Vinci (1452 - 1519) was een Italiaanse uitvinder uit de renaissance. Hij was een geniale multitasker. Schilder (bijvoorbeeld het portret Mona Lisa en muurschildering Het Laatste Avondmaal), tekenaar, filosoof, beeldhouwer, uitvinder, architect, componist en kaartenmaker zijn enkele beroepen die bij Leonardo horen. Zijn interesse ging voornamelijk uit naar biologie, geologie, anatomie en astrologie.

Spiegelschrift

In zijn documenten noteerde Leonardo voornamelijk in spiegelschrift. Waarom hij dat deed is tot op heden nog steeds een onbeantwoorde vraag.

Een idee is dat hij op die manier zijn handen schoonhield. Een ander idee is dat het als een soort

geheimschrift fungeerde omdat Leonardo bezorgd was dat anderen zijn ideeën zouden kunnen stelen.

Bronnen

Voor extra informatie kan de leerkracht volgende bronnen raadplegen:

Koops, E. (2023, 8 mei). *Leonardo da Vinci - Humanist, renaissanceman en multitasker*. Historiek. <https://historiek.net/leonardo-da-vinci-uitvinder-rennaissance/67188/>

Team, M. (2024, 18 januari). *10 van de beroemdste schilderijen van Da Vinci* | Musement Blog. Musement Blog. <https://blog.musement.com/nl/10-van-de-beroemdste-schilderijen-van-da-vinci/#:~:text=1.-,De%20Mona%20Lisa,paneel%20met%20de%20sfumato-techniek>

6 Braille

Bij deze activiteit moeten de leerlingen het zintuig 'voelen' inzetten. Daarom is het aangeraden om voldoende tijd te voorzien om deze activiteit goed te kunnen beleven en uit te voeren. Omdat de focus naar dit zintuig gaat, warmen de leerlingen zich op door op elkaars rug te tekenen. Dit kan een voorwerp zijn zoals een boom, een letter en tot slot een kort woord. De ene leerling raadt wat de andere leerling heeft getekend.

De leerlingen lezen de brief van Louis Braille. Vervolgens gaan ze zelf op verkenning hoe het voelt om braille te lezen. Een leerling wordt geblinddoekt en krijgt een woord in braille. De geblinddoekte leerling beschrijft wat hij/zij voelt. Ze beschrijven luidop aan elkaar hoeveel bolletjes ze voelen en hoe ze ten opzichte van elkaar staan. Daarna krijgt elke leerling een blinddoek om en hetzelfde woord als de anderen. De leerlingen beschrijven wat ze voelen. Hiervoor moeten ze enkele afspraken maken over hoe ze alles gaan verwoorden. De leerlingen voelen het alfabet, dus elke letter is apart. De leerlingen voelen en lezen zo de vraag van Louis en formuleren vervolgens het antwoord in braille. Dit doen de leerlingen door de letters in braille te prikken in een steviger papier.

Differentiatie

De leerkracht maakt gebruik van korte en lange vragen. De korte vragen zijn makkelijker en de lange vragen zijn uitdagender om te voelen en om te zetten.

Variatie in het materiaal kan het uitdagender maken om brailleschrift zelf te maken.

Bijvoorbeeld: prikker, balpen, schaar ...

Vragen

- *Wat zijn escargots? Gebakken landslakken*
- *Hoe heet de meest bekende toren in Parijs? De Eiffeltoren*
- *Wat is een voorbeeld van eetbaar erfgoed van Frankrijk? Baguette en/of croissant*

Mogelijke verdiepvragen

- *Kijk naar het braillealfabet. Wat valt je op? Wat denk je dat het verschil is tussen de dikke en dunne bolletjes?*
- *Hoe ervaar je het voelen van het brailleschrift? Vind je het makkelijk of moeilijk?*
- *Welke beschrijving gebruiken jullie tijdens het lezen van het braille?*

Achtergrondinformatie

Braille

De Fransman Louis Braille (1809 - 1852) werd zelf op driejarige leeftijd blind waardoor hij dit schrift ontwikkelde. In 1829 werd het ingezet als bruikbare methode in het dagelijks leven. Het brailleschrift is een universele taal die wordt gelezen van links naar rechts. De lezer gebruikt beide handen om te voelen en daarmee te lezen. Men spreekt over een braillecél die 63 mogelijke combinaties biedt. Deze braillecellen geven alle letters en leestekens uit de meeste talen weer. Voor getallen, wiskundige en wetenschappelijke symbolen worden combinaties van letters en speciale tekens gebruikt. Het brailleschrift is gebaseerd op een binaire code.

Baguette

De baguette is sinds 2022 officieel opgenomen in de erfgoedlijst van UNESCO als erfgoed van Frankrijk. Het werd opgenomen onder “het vakmanschap en de cultuur van het stokbrood” aan de lijst van immaterieel erfgoed. In 1920 kreeg dit broodje de officiële naam van baguette. Er was toen zelfs een wet die zei dat een stokbrood minstens 80 gram moest wegen en maximum 40 centimeter lang moest zijn. Napoleon beval om het brood in een stokvorm te maken, zodat de soldaten het makkelijk konden meenemen. De geschiedenis van de baguette gaat terug tot de zeventiende eeuw. Het bevat vier ingrediënten en er zijn vijftien handelingen nodig om een echte Franse baguette te maken. Er worden dagelijks tien miljoen stokbroden verkocht. D.w.z. ongeveer 320 baguettes elke seconde.

De Eiffeltoren

Gustavo Eiffel ontwierp de Eiffeltoren om de honderdste verjaardag van de Franse Revolutie te vieren. De Eiffeltoren staat in Parijs, de hoofdstad van Frankrijk. De bouw van de Eiffeltoren startte in het jaar 1887 en duurde twee jaar, twee maanden en vijf dagen. Hij werd gebouwd door 250 staalarbeiders. Op 6 mei 1889 werd de Eiffeltoren officieel geopend. Wil je met de trap de Eiffeltoren beklimmen, dan duurt dit ongeveer één uur. Oorspronkelijk is de Eiffeltoren 324 meter hoog. Door de lagere temperaturen kan hij krimpen en wordt hij vier tot vijftien centimeter kleiner. Hij weegt 7300 ton en behoorde tot 1930 tot de hoogste toren ter wereld. Jaarlijks bezoeken ongeveer zeven miljoen mensen de Eiffeltoren, wat maakt dat dit het meest bezochte monument ter wereld is.

Escargots

Met hun oorsprong als specialiteit uit de Franse keuken heeft het ook zijn weg gevonden naar andere keukens zoals België en Nederland. Escargots, ofwel slakken, worden meestal als voorgerecht gegeten met (stok)brood. Slakken uit Bourgondië worden ook wijngaardslakken genoemd en zijn een beschermde soort in Frankrijk. Escargots worden vaak gevuld met kruidenboter en worden met de schelp klaargemaakt in de oven. Er zijn ondertussen al vele gerechten met escargots die op verschillende wijzen worden klaargemaakt.

Aandachtspunt

Als de leerkracht zelf vragen en/of zinnen vormt als opdracht voor de leerlingen, is het aangeraden om de letters met één verticale streep en de woorden met dubbele verticale streep te scheiden. Dit zorgt ervoor dat de leerlingen duidelijk kunnen voelen waar een letter en/of woord begint en eindigt.

Bronnen

Nws, V. (2022, 30 november). Elke dag verorberen de Fransen er 10 miljoen: de baguette wordt cultureel erfgoed. *vrtnws.be*. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/11/30/franse-baguette-wordt-cultureel-werelderfgoed/>

Menno, & Menno. (2022, 1 december). *10 Leuke Weetjes over de Eiffeltoren*. Bezienswaardigheden Europa. <https://www.bezienswaardigheden.europa.nl/frankrijk/10-weetjes-over-de-eiffeltoren/>

Het brailleschrift, een universele taal. . . | Brailleliga. (z.d.). Brailleliga. <https://www.braille.be/nl/documentatie/louis-braille-en-zijn-uitvinding/het-brailleschrift>

La Bourgogne. (2024, 8 februari). *Slakken uit Bourgondië*. Bourgogne Tourisme.
<https://www.bourgondie-toerisme.com/bourgondie-ontdekken/gastronomie-en-streekproducten/bourgondische-streekproducten/slakken-uit-bourgondie>

7 Lego-geheimtaal

De leerlingen krijgen een brief van Ole Kirk Christiansen. Hij is de uitvinder en maker van de iconische Lego bouwblokjes. Hij stelt een vraag in de geheimtaal van Lego. De leerlingen krijgen het alfabet met het daarbij horende Legoblokje. De vraag zelf is ook in Lego-geheimtaal. Enkele letters ontbreken in de vraag. Hierdoor gaan de leerlingen op zoek naar de ontbrekende letters en kunnen ze de vraag ontcijferen. Het antwoord moeten zij in Lego-geheimtaal geven. Er is een verbeter sleutel voorzien zodat de leerlingen zelf hun antwoord kunnen controleren.

Differentiatie

De leerkracht biedt een variatie in vragen aan.

Om het uitdagender te maken kunnen de leerlingen eerst enkele ontbrekende letters zoeken om het alfabet te vervolledigen. Bijvoorbeeld de klinkers.

De leerlingen maken zelf een Lego-alfabet en maken woorden die de medeleerlingen moeten ontcijferen. Dit volgt het principe van computationeel denken.

Vragen

- *Wat is de hoofdstad van Denemarken? Kopenhagen*
- *Van welk sprookje staat een standbeeld in Denemarken? De kleine zeemeermin*
- *Hoe wordt het volk genoemd dat vroeger in Denemarken leefde? Vikingen*

Mogelijke verdiepvragen

- *Maakt het uit hoe je het blokje zet? Waarom is dat belangrijk?*
- *Wat als je een blokje omdraait? Ander antwoord*
- *Hoe zou jij het alfabet maken? Waarom zou je dat zo doen?*
- *Hoe kan je het alfabet makkelijker of moeilijker maken? Gebruik van kleuren, dezelfde soort blokjes, klinkers in een kleur en de medeklinkers in een andere kleur*

Achtergrondinformatie

Lego

Ole Kirk Christiansen is een timmerman uit Billund in Denemarken. In 1934 noemde hij zijn bedrijf 'Leg godt' wat 'ik speel' betekent. De eerste Legosteentjes bestonden uit hout. Toen na de Tweede Wereldoorlog het gebruik van kunststof populairder werd, ging Christiansen dit materiaal ook meer gebruiken. De Legosteentjes zijn hol aan de binnenkant en hebben ronde noppen bovenaan. Lego kent verschillende niveaus voor jong en oud. Denk hierbij aan Lego Duplo, Lego Technic etc. Er komen ook verschillende thema's aan bod zoals Lego Friends, Lego Star Wars, Lego Minecraft etc. Lego is de grootste speelgoedproducent ter wereld. Het wordt gezien als immaterieel erfgoed en werkt ook aan erfgoed. Zo heb je bijvoorbeeld de Titanic, de Oriënt-Express, de Eiffeltoren etc. die je in Lego-uitvoering zelf kunt namaken.

Denemarken

De vlag van Denemarken is de oudste vlag ter wereld en bestaat al sinds 1219. Het geboortehuis van de Deense schrijver Hans Christian Andersen staat in Denemarken. De hoofdstad van Denemarken is Kopenhagen. In Kopenhagen staat het standbeeld van de kleine zeemeermin en stelt het hoofdpersonage voor uit het sprookje. Het sprookje werd geschreven door Hans Christian Andersen.

Vikingen

Denemarken is gevormd door de Vikingcultuur. In Denemarken zijn nog steeds sporen te vinden van de nederzettingen van de Vikingen. De Vikingen beheersten grote delen van Europa tussen 800 en 1000 na Chr.

Bronnen

De geschiedenis van Lego. (2022, 16 september). IsGeschiedenis.

<https://isgeschiedenis.nl/nieuws/de-geschiedenis-van-lego>

Anne. (2021, 27 oktober). *Facts & Figures Denemarken - NORDIC, de Scandinaviëspecialist.* NORDIC.

<https://www.nordic.be/facts-figures-denemarken/>

Vikingen - Wikikids. (z.d.). <https://www.wikikids.nl/Vikingen>

8 Afronding – escaperoom

Wanneer alle opdrachten opgelost zijn en de leerlingen al de munten verdiend hebben, kunnen zij deze cijfers in de juiste volgorde zetten. Deze volgorde kan je visueel maken door op een bord de kleurenvolgorde te tonen. Dit kan door gekleurde strepen of vlekken of door de volgorde ergens te schrijven. Als deze volgorde correct is, krijgen de leerlingen een oude telefoon met druktoetsen. Ze krijgen een aantal minuten de tijd om te ontcijferen hoe ze van de getallen tot letters kunnen komen. Als dit na een bepaalde tijd niet lukt, kan de leerkracht een paar tips geven. De leerlingen toetsen de letters in de telefoon en krijgen een woord. Als dit woord juist is, hebben ze de escaperoom opgelost.

9 Nabespreking

Doorheen de workshop wordt er gewerkt rond historische sensatie. Belangrijk om de leerlingen hierover te bevragen.

Besprek (klassikaal) aan de hand van volgende vragen:

- *Is taal belangrijk om te kunnen communiceren?*
- *Is het makkelijk om je aan te passen aan een andere taal? (De niet-gesproken taal?)*
- *Hoe voelde het om braille te lezen?*
- *Hoe zou het zijn om alles in spiegelbeeld te schrijven? Zou het langer duren, meer focus vragen ...?*
- *Wat zou je ervan vinden om in het vervolg met morsecode te communiceren?*

Suggestie

Graag geven wij nog enkele suggesties voor een vervolgworkshop mee omwille van de beperkte tijd van uitwerking. Er zijn namelijk nog meerdere soorten vormen van communicatie waaraan erfgood kan gelinkt worden.

Voorbeeld

- *Brieven in het Oudnederlands (spelen met oude taal)*
- *Schrijven met een veer en inkt*
- *Druktechnieken*
- *Hoe werkte de communicatie/post via een postduif?*
- *Telefoneren met de telefoon doorheen de tijd*
(Aan de muur met enkel een hoorn en microfoon via een centrale, telefoon met draaischijf, telefoon met drukknoppen tot de telefoon van nu)
- *Gebruik van oude schriften (paleografie)*
- *Brieven verzenden via fax of mail (hoe, voor- en nadelen ...)*
- *Hoe verloopt de communicatie via een krant of tijdschrift?*
- *Verschillende manieren van communiceren met gebruik van een gsm: sms, chat, FaceTime, spraakbericht etc.*
- *Het doel van communicatie via de radio vroeger en nu (tijdens de oorlog).*
- *Communiceren via tamtam, rooksignalen, klikken etc.*

Bijlage

Munten – 10

Verbetersleutel eindopdracht

10

666 666 4 222 666 66 8 2 222 8
O O G C O N T A C T

11

7 2 555 33 666 4 777 2 333 444 33
P A L E O G R A F I E

12

3 999 7777 555 33 222 8 444 7777 222 44 33
D Y S L E C T I S C H E

13

55 2 8 8 33 22 33 555 555 33 8 5 33
K A T T E B E L L E T J E

14

22 444 22 555 444 666 8 44 33 222 2 777 444 7777
B I B L I O T H E C A R I S

15

8 33 555 33 333 666 666 66 888 33 777 55 33 33 777
T E L E F O O N V E R K E E R

Werkfiches

Werkfiche Morsecode

Materiaal:

- Brief van Samuel Morse
- Blad papier
- Pen of potlood
- Verbetersleutel

Werkwijze:

Stap 1: Luister naar het geluidsfragment. Welke letters horen jullie?

Stap 2: Maak diezelfde morsecode opnieuw door op je bank te tikken.

Stap 3: Lees en ontcijfer de brief van Samuel Morse.

Stap 4: Formuleer een antwoord op de vraag. Zet het antwoord om in morsecode aan de hand van het morse alfabet.

Stap 5: Geef dit antwoord aan de leerkracht.

Werkfiche Braille

Materiaal:

- Een blad 'braille-alfabet'
- De brief van Louis Braille
- De vraag in braille
- Dikke bladeren
- Prikker

Werkwijze:

Stap 1: Teken iets op elkaars rug. Je mag kiezen of dit een tekening, een letter of een woord is. De andere raadt.

Stap 2: Lees de brief van Louis Braille.

Stap 3: Geef iemand van de groep een blinddoek. Deze leerling krijgt het eerste woord van de vraag van Louis in braille. De andere leerlingen nemen het braille-alfabet voor hen. De geblinddoekte leerling omschrijft de letters die hij voelt in braille aan zijn medeleerlingen. Deze proberen de letters te herkennen en het woord te vormen.

Stap 4: Herhaal stap 2 voor de twee andere woorden van de vraag van Louis. Deze keer kan iemand anders de blinddoek opzetten.

Stap 5: Formuleer een antwoord op de vraag. Zet het antwoord om in braille aan de hand van de prikkers in het dik papier.

Stap 6: Geef dit antwoord aan de leerkracht.

Werkfiche Spiegelschrift

Materiaal:

- Geschreven brief in spiegelschrift
- Getypte brief in spiegelschrift
- Spiegeltjes
- Blad papier
- Pen of potlood
- Verbetersleutel

Werkwijze:

Stap 1: Lees de brief van Leonardo Da Vinci (geschreven, in drukletters...).

Stap 2: Ontcijfer de brief.

Stap 3: Formuleer een antwoord op de vraag. Zet het antwoord om in spiegelschrift.

Stap 4: Geef dit antwoord aan de leerkracht.

Werkfiche Lego

Materiaal:

- Een doos met verschillende Lego-blokjes
- Een Lego bouwplaat
- Een blad 'Lego-alfabet'
- De brief van Ole Kirk Christiansen
- Een blad papier en een pen of potlood.

Werkwijze:

Stap 1: Lees de brief van Ole Kirk Christiansen.

Stap 2: Lees de vraag en ontcijfer deze aan de hand van het Lego-alfabet.

Stap 3: Formuleer een antwoord op de vraag. Zet het antwoord om in Lego aan de hand van het alfabet en de Legoblokjes.

Stap 4: Geef dit antwoord aan de leerkracht.

Verbetersleutel Braille

Vraag: Wat zijn escargots?

W A T Z I J N E S C A R G O T S

Antwoord: Landslakken

LANDSLAKKEN

Verbetersleutel Morse

Vraag: Wat maakt Time Square zo bekend?

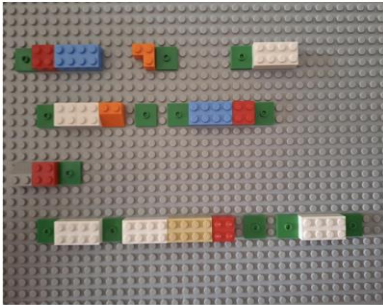
.-- .- - -- .- .- -.- - - .. -- --.-
 .. .- .- . - --.. --- -... . -.- . -.- -.- ?

Antwoord: De reclameborden

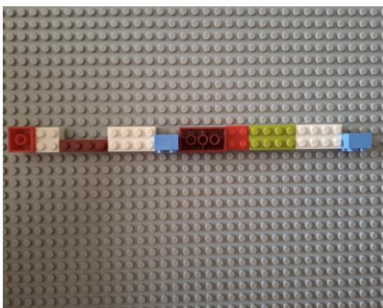
[illegible]

Verbetersleutel *Lego-geheimschrift*

Vraag: Wat is de hoofdstad van Denemarken?

Antwoord: Kopenhagen

Verbetersleutel *Spiegelschrift*

Vraag: Hoe heet mijn bekende schilderij van een prachtige vrouw die je lijkt na te kijken als je er langs loopt?

Hoe heet mijn bekende schilderij van een prachtige vrouw die je lijkt
na te kijken als je er langs loopt?

Antwoord: Mona Lisa

Mona Lisa

Bronnen

Admin. (z.d.). *History of Times Square*. <https://www.timessquarenyc.org/history-of-times-square>

International Morse Code. (z.d.). Morse Code World.
<https://morsecode.world/international/morse2.html>

Historiek. (2020, 27 april). *Samuel Morse (1791-1872) - Uitvinder van de morsecode*.
<https://historiek.net/samuel-morse-uitvinder-morsecode/1100/>

Koops, E. (2023, 8 mei). *Leonardo da Vinci - Humanist, renaissanceman en multitasker*. Historiek.
<https://historiek.net/leonardo-da-vinci-uitvinder-renaissance/67188/>

Team, M. (2024, 18 januari). *10 van de beroemdste schilderijen van Da Vinci | Musement Blog*.
Musement Blog. <https://blog.musement.com/nl/10-van-de-beroemdste-schilderijen-van-da-vinci/#:~:text=1.-,De%20Mona%20Lisa,paneel%20met%20de%20sfumato-techniek>

Nws, V. (2022, 30 november). *Elke dag verorberen de Fransen er 10 miljoen: de baguette wordt cultureel erfgoed*. *vrtnws.be*. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/11/30/franse-baguette-wordt-cultureel-werelderfgoed/>

Menno, & Menno. (2022, 1 december). *10 Leuke Weetjes over de Eiffeltoren*. Bezienswaardigheden Europa. <https://www.bezienswaardighedeneuropa.nl/frankrijk/10-weetjes-over-de-eiffeltoren/>

Het brailleschrift, een universele taal. . . | Brailleliga. (z.d.). Brailleliga.
<https://www.braille.be/nl/documentatie/louis-braille-en-zijn-uitvinding/het-brailleschrift>

La Bourgogne. (2024, 8 februari). *Slakken uit Bourgondië*. Bourgogne Tourisme.
<https://www.bourgondie-toerisme.com/bourgondie-ontdekken/gastronomie-en-streekproducten/bourgondische-streekproducten/slakken-uit-bourgondie>

De geschiedenis van Lego. (2022, 16 september). IsGeschiedenis.
<https://isgeschiedenis.nl/nieuws/de-geschiedenis-van-lego>

Anne. (2021, 27 oktober). *Facts & Figures Denemarken - NORDIC, de Scandinaviëspecialist*. NORDIC.
<https://www.nordic.be/facts-figures-denemarken/>

Vikingen - Wikikids. (z.d.). <https://www.wikikids.nl/Vikingen>

Eindtermen

Mens en maatschappij – Historische tijd
3.8. De leerlingen kunnen aan de hand van een voorbeeld illustreren dat een actuele toestand, die voor kinderen herkenbaar is, en die door de geschiedenis beïnvloed werd, vroeger anders was en in de loop der tijden evolueert.
3.9. De leerlingen tonen belangstelling voor het verleden, heden en de toekomst, hier en elders.
Sociale vaardigheden – Relatiewijzen
1.2 De leerlingen kunnen in omgang met anderen respect en waardering opbrengen.

Leerplandoelen

ZILL

Ontwikkeling van oriëntatie op de wereld	
Oriëntatie op de samenleving	
OWsa6	Ervaren, onderzoeken, vaststellen en uitdrukken hoe migratie een rol speelt bij de ontwikkeling van onze multiculturele samenleving en de meerwaarde hiervan inzien. • 2.5-12j <i>Ervaren en vaststellen hoe divers de afkomst van mensen in de eigen omgeving is - nieuwsgierig zijn naar die diversiteit</i>
Oriëntatie op tijd	
OWti3	Gebeurtenissen uit het eigen leven en uit de geschiedenis verkennen en in de tijd situeren • 2.5-12j <i>Belangstelling tonen voor het verleden, heden en de toekomst, hier en elders</i>
OWti4	Vaststellen en uitdrukken hoe de geschiedenis doorwerkt in de samenleving van vandaag en morgen en hoe je als mens deel uitmaakt van de geschiedenis • 7-12j <i>Actuele toestanden, gebeurtenissen en erfgoed uit de omgeving verbinden met het verleden</i>
OWti5	Ervaren, onderzoeken, vaststellen en uitdrukken hoe de werkelijkheid verandert en de kennis erover evolueert in de tijd • 7-12j <i>Onderzoeken van de voorgeschiedenis en de evolutie van elementen uit de natuur en van hedendaagse gebeurtenissen, objecten en fenomenen zoals fossielen, vrije tijd, speelgoed, communicatie, samenlevingsvormen, werken, wonen, feesten ...</i> • 7-12j <i>Ervaren, onderzoeken, vaststellen en uitdrukken hoe hun levenswijze gelijkenissen en verschillen vertoont met die van mensen uit vroegere periodes en andere plaatsen en culturen - fantaseren en uitdrukken hoe het leven er in de toekomst of op een andere plek uit kan zien</i>

OWti7	Ervaren, onderzoeken, vaststellen en uitdrukken waarom mensen sporen en verhalen uit hun leefwereld, die inzicht geven en herinneren aan een gedeeld verleden, bewaren • 4-12j <i>Verwondering en waardering tonen voor erfgoed - voorzichtig en respectvol omgaan met erfgoed</i> • 10-12j <i>Inzien dat het de moeite waard is om materieel erfgoed en immaterieel erfgoed te bewaren voor later omwille van gevoelswaarde, zeldzaamheidswaarde, symbolische waarde, functionele waarde, historische waarde ...</i>
Socio-emotionele ontwikkeling	
Relationele vaardigheden	
SErv2	De verscheidenheid van mensen als een rijkdom ervaren en deze benutten • 4-12j <i>Het mooie en waardevolle van diversiteit ontdekken en beleven - diversiteit erkennen en respecteren als een normaal gegeven - in het dagelijkse leven positief omgaan met diversiteit - ontdekken op welke wijze diversiteit een verrijking kan zijn</i> • 10-12j <i>Tijd nemen om naar elkaar te luisteren en op een evenwaardige manier tot uitwisseling te komen - leren van andermans visies, ervaringen en competenties - op een rustige en reflectieve manier via verschillende invalshoeken naar zaken kijken</i>

OVSG

Wereldoriëntatie	
Tijd	
Historische tijd	
DL-WO-TIJD-02.11	De leerlingen tonen belangstelling voor het verleden, het heden en de toekomst, hier en elders.
Maatschappij	
Sociaal culturele verschijnselen: Groepen en culturen	
DL-WO-MAA-02.05	De leerlingen kunnen vaststellen dat sommige mensen een andere levensstijl hebben dan zichzelf en hierop respectvol reageren.
DL-WO-MAA-02.07	De leerlingen onderkennen dat we allen verschillende gebruiken hebben en dat die dikwijls worden bepaald door de eigen cultuur.
Politieke en juridische verschijnselen: Internationale samenwerking	

GO!

Code	OD/ET	Leerplandoelstellingen Mens en maatschappij
3.1.3.		Ik en de samenleving
		Omgaan met gelijkenissen en verschillen
3.1.3. 30	OD MM 2.5	Gelijkenissen en verschilpunten m.b.t. levenswijze tussen henzelf en mensen uit een andere cultuur verwoorden.
3.1.3. 31	ET MM 2.8	Op een positieve manier omgaan met verschillen in leefgewoontes en cultuur.
		Herinneringseducatie
3.1.3 68		Enkele memorialen (bijv. het Fort van Breendonk, de IJzertoren, plaatselijke oorlogsmonumenten ...) en gedenkdagen (Wapenstilstand ...) relateren aan gebeurtenissen uit het verleden.

Code	OD/ET	Leerplandoelstellingen Tijd
3.4.5.		Historische tijd
3.4.5 38	ET MM 3.9*	De leerlingen tonen belangstelling voor het verleden, heden en toekomst, hier en elders.

Doelen

Op het einde van deze workshop kunnen de leerlingen:

- de kinderkamers van over de hele wereld situeren op de wereldkaart;
- de elementen van de slaapkamer linken aan de cultuur van een land;
- erfgoedvoorbeelden onder de soorten van erfgoed (roerend/onroerend/immaterieel) plaatsen;
- in hun eigen woorden vertellen wat erfgoed is;
- hun proces verantwoorden aan de hand van de ontwerpcyclus;
- tonen respect en waardering voor een andere cultuur.

Materiaal

- Afbeeldingen kinderkamers – James Mollison
- Wereldkaart of wereldbol
- Geplastificeerd A3 – papier
- Envelop met erfgoedkaarten
- Envelop met erfgoedafbeeldingen¹
- Persoonlijk erfgoedvoorbeeld leerkracht
- (Persoonlijk erfgoedvoorbeeld leerling)
- Klittenband
- Persoonlijke brieven
- Afbeelding ontwerpcyclus
- Kosteloos materiaal
- Tijdschriften/kranten
- Balpennen, lijmstiften, scharen, plakband, etc.
- A4 – papieren
- Schoendozen
- Laptops

Voor de workshop

- Verzamel schoendozen
- Verzamel kosteloos materiaal/tijdschriften

Verloop

Inleiding

- 1 Oriëntatie op de wereld

Kern

- 2 Erfgoed
- 3 Kijkdoos

Slot

- 4 Wereldexpo

¹ De afbeeldingen worden gekozen door de leerkracht.

Begrippenlijst

Erfgoed – leerkrachtniveau

Erfgoed zijn sporen uit het verleden die de moeite waard zijn om te bewaren voor de toekomst en omdat ze ons iets leren over het verleden, het nu en de toekomst. Dit is afhankelijk van persoon tot persoon en generatie tot generatie. Er zijn drie soorten erfgoed: roerend, onroerend en immaterieel.

- Roerend erfgoed zijn zaken die je kan verplaatsen. Dit zijn bijvoorbeeld schilderijen, foto's, teksten, juwelen, boeken, tapijten, brieven etc.;
- Onroerend erfgoed zijn zaken die je niet kan verplaatsen. Dit zijn bijvoorbeeld monumenten, landschappen, kanalen, molens etc.;
- Immaterieel erfgoed is niet tastbaar. Enkele voorbeelden zijn ambachten, rituelen, verhalen, talen, feesten etc.

Erfgoed – leerlingniveau

Erfgoed zijn sporen uit het verleden die we de moeite waard vinden om te bewaren voor later. Dat kunnen bijvoorbeeld oude voorwerpen, gebouwen of tradities zijn. Ze geven ons belangrijke informatie over hoe mensen vroeger leefden en helpen ons te begrijpen hoe de wereld is veranderd.

Het is belangrijk om erfgoed te bewaren, zodat we ervan kunnen leren en het door kunnen geven aan volgende generaties.

Inleiding

Indien de leerkracht de workshops afzonderlijk geeft, is het belangrijk om de algemene inleiding over erfgoed te doorlopen.

1 Oriëntatie op de wereld

Vertel de leerlingen dat jullie kinderkamers van over heel de wereld gaan bespreken. Allereerst bekijken de leerlingen de kinderkamers aandachtig. Daarna bespreken de leerlingen in duo's waar de kinderkamers zich zouden kunnen bevinden en geven een reden waarom. Hierbij kijken ze naar elementen die zich in de kinderkamers bevinden.

Bespreek (klassikaal) aan de hand van volgende vragen:

- *Waar in de wereld bevindt de slaapkamer zich? Waarom?*
- *Welke elementen in de slaapkamer kan je linken aan een bepaald land/werelddeel?*

De leerkracht bespreekt in welk land de slaapkamers zijn gefotografeerd. De leerkracht kan ervoor kiezen om achtergrondinformatie over James Mollison te bespreken. Daarbij situeert de leerkracht de slaapkamers op de wereldkaart.

Bespreek (klassikaal) aan de hand van volgende vraag:

- *Hoe zou de woonstijl van iemand zijn in Amerika/Colombia/Brazilië/Japan als je kijkt naar de verschillende slaapkamers?*

Nadien maakt de leerkracht de link naar de leefwereld van de leerlingen. De leerlingen bespreken in duo's welke slaapkamer hen het meest/minst aanspreekt en geven een reden waarom.

Bespreek (klassikaal) aan de hand van volgende vragen:

- *In welke slaapkamer zou jij je thuis kunnen voelen? Wat maakt dat jij je daar thuis voelt?*
- *In welke slaapkamer zou jij je niet thuis voelen? Wat maakt dat jij je daar niet thuis voelt?*
- *Heeft jouw slaapkamer een gelijkenis met de slaapkamers die we besproken hebben?*
Zo ja, beschrijf de gelijkenissen.
Zo nee, beschrijf de verschillen.

Suggestie

Wanneer u wenst om slaapkamers toe te voegen in de workshop kan u volgende website raadplegen: <https://www.jamesmollison.com/where-children-sleep>

Achtergrondinformatie

James Mollison is een Australische fotograaf. Hij staat bekend om het fotograferen van sociale kwesties en menselijke diversiteit. Eén van de meest bekende projecten is 'Where children sleep'. Hierin portretteert hij 56 slaapkamers van kinderen over heel de wereld. Dit project benadrukt de verscheidenheid in levensomstandigheden, waarbij elk portret een verhaal vertelt over de omstandigheden waarin een kind opgroeit.

Kern

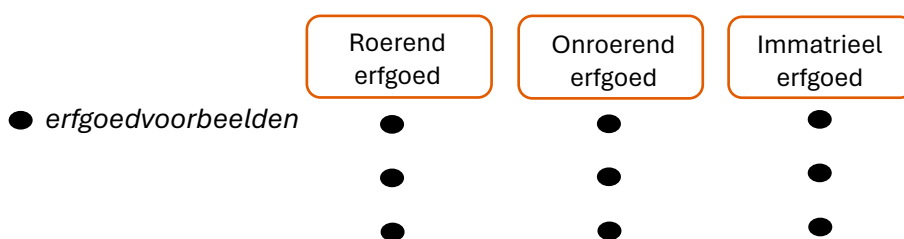
Indien de leerkracht de workshops op één moment doorloopt, kan het deel van erfgoed overgeslagen worden en start men meteen aan de kijkdoos.

2 Erfgoed

De leerkracht maakt het begrip ‘erfgoed’ duidelijk aan de leerlingen. De definitie van erfgoed krijgt een plaats in de klas. Om dit begrip te duiden, kan de leerkracht ervoor kiezen om een persoonlijk erfgoedvoorbeeld mee te brengen naar de klas.

Nadien verdeelt de leerkracht de klasgroep in willekeurige groepen. Voor elke groep voorziet de leerkracht een A3 – papier waarop de indeling van de begrippen vermeld staat. Daarbij krijgen de leerlingen de begrippen ‘roerend erfgoed, onroerend erfgoed en immaterieel erfgoed’ met bijhorende erfgoedvoorbeelden.

De leerlingen verbinden de begrippen ‘roerend erfgoed, onroerend erfgoed en immaterieel erfgoed’ met bijhorende erfgoedvoorbeelden correct. De erfgoedvoorbeelden kunnen met behulp van klittenband bij het correcte begrip van erfgoed bevestigd worden.

Bespreek (klassikaal) aan de hand van volgende vragen:

- *Wie kan het begrip ‘erfgoed’ beschrijven aan de hand van enkele kernwoorden?*
- *Wie beslist wat erfgoed is?*
- *Is erfgoed voor iedereen hetzelfde?*
- *Is alles wat oud is erfgoed? Staat erfgoed gelijk aan het verleden?*

Na het verduidelijken van het begrip erfgoed en het overlopen van de verschillende erfgoedvoorbeelden, bespreekt de leerkracht mondeling enkele (persoonlijke) voorbeelden van de leerlingen.

Suggestie

De leerkracht kan de leerlingen vooraf de opdracht geven om zaken mee te brengen waaraan zij waarde hechten. Het is interessant dat de leerlingen verschillende materialen meenemen, zodat de leerkracht een duidelijk onderscheid kan maken tussen erfgoedmaterialen en gewone materialen. De materialen kunnen gebruikt worden bij de indeling van de erfgoedvoorbeelden.

De erfgoedvoorbeelden bij de onderverdelingen kan je zelf aanpassen naargelang de beginsituatie van de klas. Je kan afbeeldingen zoeken van erfgoed binnen je eigen stad/gemeente of je kan voorbeelden nemen die reeds aan bod zijn gekomen in de klas.

Voor dat je de workshop uitvoert, kan je de leerlingen een interview laten uitvoeren met een grootouder. Het onderwerp van het interview is ‘erfgoed’ waardoor de leerlingen mogelijks waardevolle voorbeelden en inspiratie meebrengen naar de workshop.

3 Kijkdoos

Voor het maken van de kijkdoos wordt de klasgroep in groepen verdeeld. Het is aangeraden om groepen van maximaal drie leerlingen te maken.

Elke groep krijgt een persoonlijke brief van een kind. De brieven komen vanuit de landen die eerder besproken werden in de inleiding. In deze brief lezen de leerlingen dat het kind gaat verhuizen. Alsook staat er een omschrijving van de nieuwe thuis die de leerlingen voor het kind gaan creëren. De omschrijving bestaat uit (erfgoed)elementen die de leerlingen kunnen integreren in de slaapkamer van het kind.

Onderaan elke brief staan coördinaten. Deze coördinaten geven de straat weer waarin het kind woont. De leerlingen zoeken de coördinaten op in Google Maps. Via streetview 'lopen' de leerlingen door de straat en letten hierbij op de kenmerken van de huizen. Hierbij kijken ze specifiek naar wat hen opvalt aan de ramen, daken, deuren, kleuren, etc.

Na het verkennen van de brief en de straat waarin het huis zich bevindt, doorlopen de leerlingen de vijf stappen binnen de ontwerpcyclus.

Stap 1 – Probleem verkennen en formuleren

De leerlingen hebben de brieven en de straat reeds verkend. Nadien duiden ze de erfgoedvoorbeelden, die ze terugvinden in de brieven, aan.

Stap 2 – Ideeën verzinnen en selecteren

De leerlingen verzamelen ideeën om de slaapkamer vorm te geven. De erfgoedvoorbeelden in de brief vormen een aanzet om een mindmap te maken over de elementen die een plaats zullen krijgen in de slaapkamer. Ze denken ook na over de materialen die ze willen gebruiken om de erfgoedvoorbeelden voor te stellen. Ter inspiratie voorziet de leerkracht kosteloos materiaal en enkele tijdschriften/kranten.

Stap 3 – Concepten uitwerken en selecteren

Per groep krijgen de leerlingen een A4 – papier om een schets te maken van de slaapkamer. Ze denken bewust na over welke erfgoedvoorbeelden, meubels, kleuren, etc. ze gaan gebruiken in hun kijkdoos.

Stap 4 – Prototype maken

De leerlingen gaan aan de slag met de verschillende gekozen materialen om hun kijkdoos vorm te geven. De leerkracht kan ervoor kiezen om enkele criteria mee te geven waaraan de leerlingen zich kunnen vasthouden.

Voorbeeld

- De leerling integreert minstens x aantal erfgoedvoorbeelden vanuit de brief in de kijkdoos.
- De leerling gebruikt minstens x aantal verschillende soorten kosteloos materiaal.
- De leerling houdt rekening met het interieur beschreven in de brief.

Stap 5 – Testen en optimaliseren

De leerkracht pauzeert de workshop. De leerlingen denken kritisch na over hun kijkdoos. Hierbij kijken ze per groep naar de criterialijst die vooropgesteld werd door de leerkracht en vergelijken ze dit met hun prototype. Daarna krijgen ze de tijd om hun kijkdoos te optimaliseren.

Suggestie

Wanneer de leerlingen het onderscheid tussen de verschillende soorten erfgoed 'roerend erfgoed, onroerend erfgoed en immaterieel erfgoed' nog niet onder de knie hebben, kunnen ze de erfgoedvoorbeelden in de brieven nogmaals rangschikken.

De leerkracht kan ervoor kiezen om de opdracht uit te breiden door de leerlingen een andere kamer in het huis te laten ontwerpen.

Achtergrondinformatie

De opdracht rond de kijkdoos is opgesteld aan de hand van de ontwerpcyclus. Dit is een model waarbij de leerlingen zes afzonderlijke stappen doorlopen om tot een uiteindelijk product te komen.

4 Wereldexpo

De laatste opdracht van de workshop is een wereldexpo. Hierbij doorlopen de leerlingen stap zes van de ontwerpcyclus. Ze presenteren hun kijkdoos aan hun klasgenoten.

Elke groep maakt een toontafel met daarop zijn persoonlijke brief, mindmap, schets en hun kijkdoos/slaapkamer. De klasgroep bekijkt in willekeurige volgorde de verschillende toontafels. Hierbij verantwoordt de groep van de toontafel telkens zijn keuzes van de inrichting van de slaapkamers.

Om de leerlingen een ondersteuning te geven tijdens het presenteren van hun toontafel, kan de leerkracht ervoor kiezen om een criterialijst op te stellen.

Voorbeeld

- *De leerling vertelt over de eigenaar en situeert de slaapkamer op de wereldkaart.*
- *De leerling verwoordt de verschillende stappen die ze doorlopen hebben in hun proces: bekijken van de brief, brainstorm, mindmap, schets en vormgeving kijkdoos/slaapkamer.*
- *De leerling bespreekt x aantal soorten erfgoed in hun kijkdoos.*

Suggestie

Indien er tijd over is, kunnen de leerlingen een brief terugschrijven naar de kinderen van de verschillende slaapkamers. Hierin vertellen ze over de slaapkamer die ze hebben ontworpen. Alsook benoemen ze een persoonlijk erfgoedvoorbeeld dat ze willen bewaren voor later en geven ze een reden waarom.

De leerkracht kan ervoor kiezen om de erfgoedvoorbeelden van de leerlingen in een hoek van de klas op te stellen. Zo creëren de leerlingen hun eigen 'klasmuseum'.

Bijlage

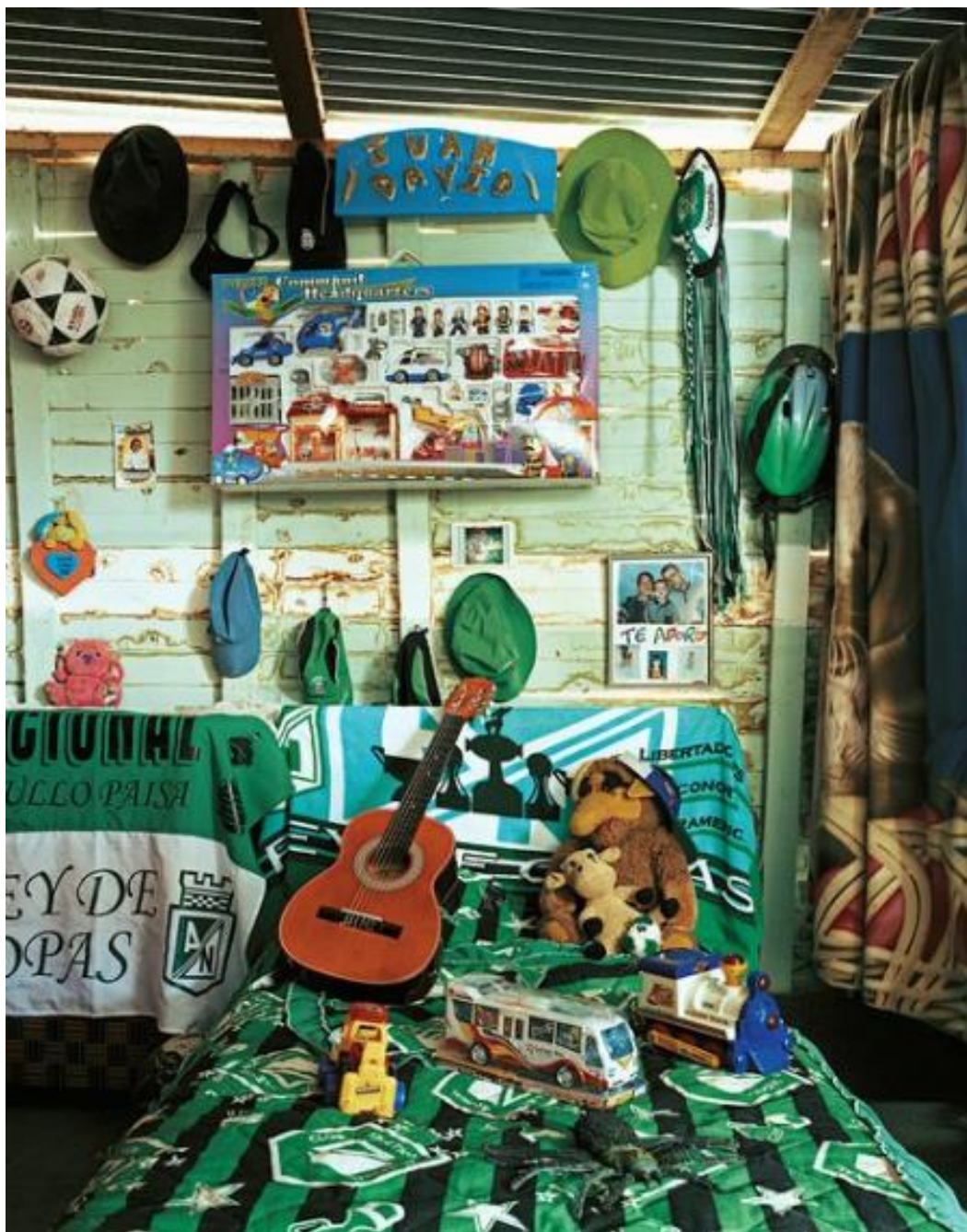
Kinderkamers – James Mollison

New York – USA – Tristan

New Jersey – USA – Justin

Medellin – Colombia – Juan David

Rio de Janeiro – Brazil – Thais

Tokyo – Japan – Ryuta

Indeling erfgoedvoorbeelden

●	●	●
●	●	●
●	●	●
●	●	●

Erfgoedvoorbeelden

roerend erfgoed	onroerend erfgoed	immaterieel erfgoed
schilderij	standbeeld	verhalen
juwelen	gebouw	feesten
voertuigen	muur	rituelen
meubels	landschap	tradities

Persoonlijke brief Ryuta

こんにちは!
Hallo!

Ik ben Ryuta en ik woon momenteel in Tokio. Ik ben 10 jaar en zit in het 5de leerjaar van de lagere school.

In mijn vrije tijd ga ik graag naar wedstrijden van sumioworstelaars. Als traditie eten wij één keer per maand sushi net voor de wedstrijd. Zondag is het rustdag in Japan en speel ik graag gezelschapsspelletjes met mijn broer en zus.

Het festival waar ik naar uitkijk, is het kersenbloesemfestival. We gaan met de hele familie hier heen, waarbij we allemaal gerechten meenemen. Zo maakt mijn mama jaarlijks ramen. Dit is gemaakt volgens ons familie-recept. Dit eten we, net zoals al het andere eten, met stokjes. Onder de bomen lees ik graag mijn manga's. Manga's zijn zoals stripboeken. Jullie hebben Suske en Wiske, wij hebben **ワンダフル・ワンダランド** (=Wandafuru Wandarando).

Tijdens het kersenbloesemfestival dragen wij kimono's. Een kimono wordt gedragen bij belangrijke gelegenheden. Dit zie je vaak terug in Japan!

Binnenkort ga ik samen met mijn ouders verhuizen.

Wij zouden graag een nieuwe thuis vinden. Zouden jullie mij kunnen helpen met een schets van mijn nieuwe huis te maken? Ik zou enkele zaken zeker in mijn huis willen zodat het een thuis wordt. Als ik nu naar mijn huis kijk zie ik vooral houten structuren: houten balken op het plafond, houten kaders rond de ramen en parket als vloerbedekking. De meubels zijn vaak laag tegen de grond, zo denk ik bijvoorbeeld aan een stoel zonder poten, kussens op de grond en een lage eettafel.

Op mijn kamer stond een vaas die ik overgeërfd heb van mijn ouders. Dit is gemaakt volgens het Kintsugi principe. Dit is de kunst om gebroken keramieken te repareren met goud of zilveren lak.

Omdat we gaan verhuizen, heeft mijn opa een schilderij meegegeven dat al 200 jaar oud is.

Mijn mama laat dit later overkomen. Het schilderij is een Sumi-e.

Hopelijk is dit voldoende informatie. Ik kijk ernaar uit wat jullie gaan maken!

ありがとう
Japanse groetjes,
Ryuta

PS wil je graag weten hoe mijn straat eruit ziet waar ik woon? Neem dan een kijk door de volgende coördinaten in google maps in te geven: **35.716383, 139.511837**

Persoonlijke brief Justin

Hello!
Hallo!

Ik ben Justin en ik woon momenteel in New Jersey. Ik ben 8 jaar en zit in de 3rd grade. Dit is het derde leerjaar van de lagere school.

In mijn vrije tijd ga ik graag naar American Football. Football lijkt op voetbal, maar dat is het niet! Het lijkt een beetje op rugby. Mijn droom is om ooit de New York Giants live te kunnen zien.

Binnenkort ga ik samen met mijn ouders verhuizen. Wij zouden graag een nieuwe thuis vinden. Zouden jullie mij kunnen helpen met een schets van mijn nieuwe huis te maken? Ik zou enkele zaken zeker in mijn huis willen zodat het een thuis wordt.

Als ik nu naar mijn huis kijk, hebben we veel vlaggen van Amerika in ons huis en in de voortuin. In ons huis is er veel meubilair gemaakt van hout: kasten, tafels, stoelen.... Zelfs de buitenkant van de huizen zijn vooral van hout. De muren zijn wat meer neutraal: wit komt bij ons vaak terug.

Ik ben een echte football fan. Ik heb in mijn kamer veel hesjes van mijn lievelingsteam. Het liefst slaap ik ook met mijn football-dekbed, maar dit is niet altijd uitgewassen.... Op mijn kamer staat het horloge van mijn overgrootvader. Deze is nog iets te groot, dus deze durf ik nog niet te dragen. Eten dat ik écht ga missen is Taylor Ham. Dit is iets typisch van mijn stad! Dit eten we vaak in de ochtend tussen een broodje. Hopelijk vind ik ook zoiets in België.

Het festival waar ik enorm naar uitkijk, is the Fourth of July. Je kan dit een beetje vergelijken met de verjaardag van het land. Op deze dag hebben ze besloten om onafhankelijk te zijn van een ander land. Op deze dag is het echt een groot feest voor jong en oud: vuurwerk, parades, verkleedkleren, lekker eten,... Deze traditie nemen we mee naar ons nieuwe huis: we zijn trots op het land net zoals andere Amerikanen!

Als jullie op bezoek komen, vraag ik aan mijn mama of ze 'mac and cheese' maakt. Ze voegt heerlijke kruiden toe waardoor dit de lekkerste macaroni ooit wordt. Ik zou graag willen zeggen wat het is, maar dit is een familierecept!

Hopelijk is dit voldoende informatie. Ik kijk ernaar uit wat jullie gaan maken!

Sincerely
Amerikaanse groetjes,
Justin

PS wil je graag weten hoe mijn straat eruit ziet waar ik woon? Neem dan een kijk door de volgende coördinaten in google maps in te geven: **41.019397, -74.237382**.

Persoonlijke brief Juan David

Hola!
Hallo!

Ik ben Juan David en woon in Medellín, een land in Colombia. Ik ben 10 jaar en zit in het vijfde leerjaar.

In mijn vrije tijd ga ik graag met mijn opa naar stierengevechten kijken. Pas op met het dragen van een rode T-shirt of broek, want daar worden stieren namelijk wild van. Nu had ik jullie even beetgenomen, stieren worden namelijk niet wild van de kleur maar van de bewegingen van het doek.

Ik ben rooms-katholiek opgevoed. Dit zie je aan het kruisje dat binnen aan onze voordeur hangt. Het is een traditie in ons gezin om een gebedje te doen voor we naar de kerk vertrekken op zondag. Wij gaan namelijk maandelijks naar de kerk om ons te verbinden met God.

Het jaarlijkse feest waar ik enorm naar uitkijk is de Carnaval de Barranquilla. Dit is één van de bekendste carnavals in Colombia. Het is een kleurrijk en levendig festival dat gewoonlijk in februari gevierd wordt. Er geldt één lijfspreuk: 'Quien lo vive, es quien lo goza', wat 'diegene die het beleeft, is degene die ervan geniet' betekent.

Tijdens het feest gaat iedereen uit zijn bol op Cumbia. Dit is een combinatie van muziek en dans.

Wat me echt thuis doet voelen is wanneer mama mijn lievelingsgerecht klaarmaakt, namelijk een arepa. Dit is een rond broodje. Ik zou jullie graag willen vertellen welke ingrediënten mijn mama toevoegt, maar dit is een familierecept! Wel kan ik jullie vertellen dat ik na het eten van arepa mijn vingers kan aflikken!

Binnenkort ga ik samen met mijn ouders verhuizen. Wij zouden graag een nieuwe thuis vinden. Zouden jullie mij kunnen helpen met een schets van mijn nieuwe huis te maken? Ik zou enkele zaken zeker in mijn huis willen zodat het een thuis wordt.

Als ik nu naar mijn huis kijk, zie ik vooral veel lichtinval. Dit komt door de grote antieke ramen die zich in de living bevinden. Alsook het dak laat lichtinval toe door de golfplaten. Het interieur is zeer kleurrijk door het gebruik van levendige kleuren, variërend van helder geel, rood, blauwe tot groen. Persoonlijk zie ik graag groen terugkomen in het interieur. Dit hebben jullie mogelijk opgemerkt tijdens het bekijken van mijn slaapkamer.

Om helemaal tot rust te komen, speel ik af en toe op mijn gitaar die ik gekregen heb van mijn opa. Het is een erfstuk dat overgaat van generatie op generatie. Daarnaast speel ik ook graag voetbal met mijn vrienden. Mijn grote idolen zijn de spelers van Atlético Nacional. Mijn papa heeft me beloofd om voor mijn 18de verjaardag een ticket te kopen om een wedstrijd te gaan kijken.

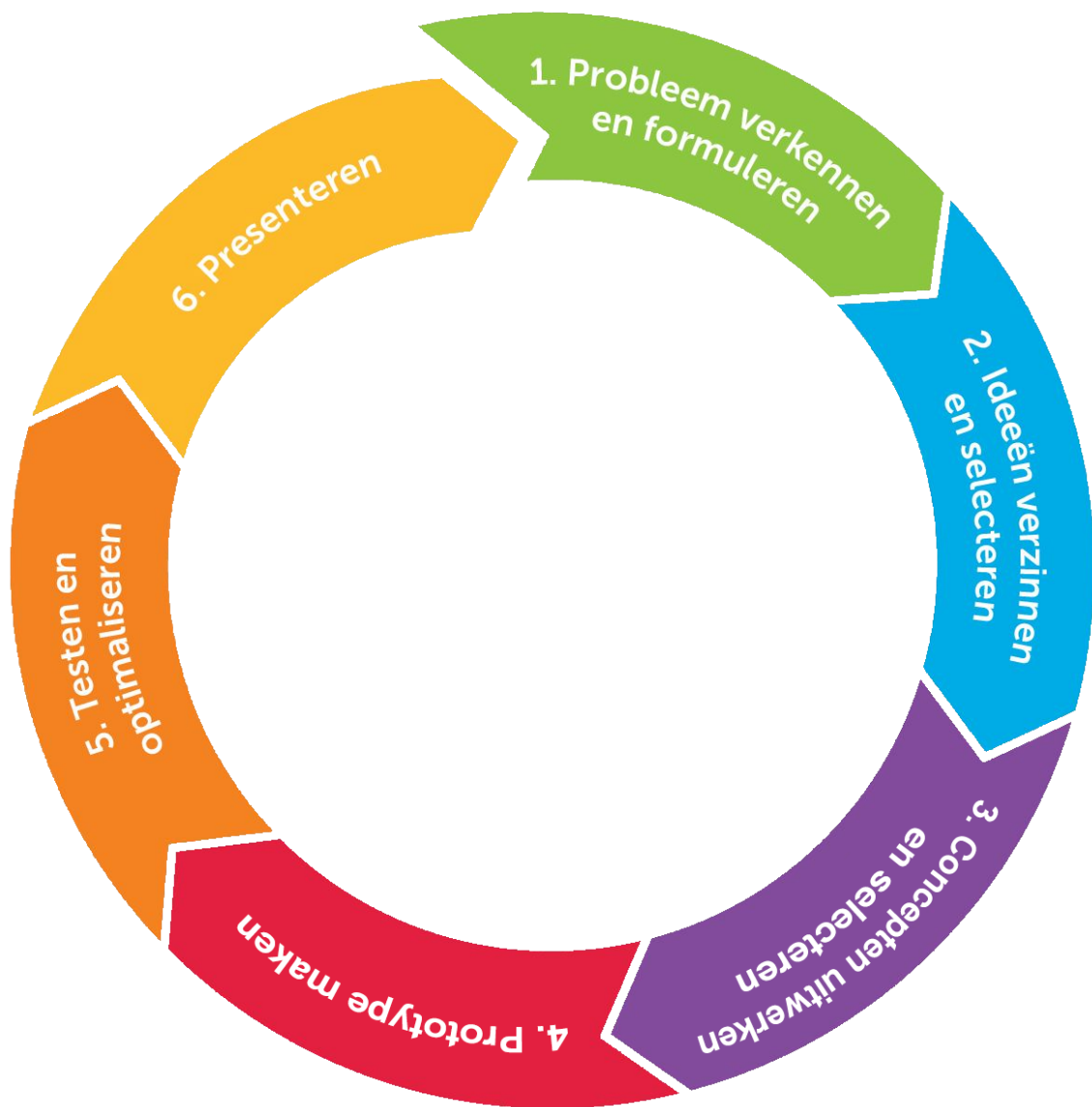
Op dit moment hangt er een vlag van deze voetbalploeg in mijn kamer, graag zie ik deze terugkomen in mijn nieuwe slaapkamer.

Hopelijk is dit voldoende informatie. Ik kijk ernaar uit wat jullie gaan maken!

Saludos cordiales
Colombiaanse groetjes,
Juan David

PS wil je graag weten hoe mijn straat eruit ziet waar ik woon? Neem dan een kijk door de volgende coördinaten in google maps in te geven: **6.233269, -75.159692**

Bronnen

Carnaval de Barranquilla - Spaanstalige wereld. (z.d.).

<https://www.spaanstaligewereld.nl/agenda/carnaval-barranquilla/>

De Amerikaanse Keuken. (2023, mei 28). Recepten uit New Jersey - De Amerikaanse Keuken.

<https://amerikaansekeuken.nl/regios/mid-atlantic/new-jersey/>

Elise. (2023, juni 6). Land informatie Colombia - alle informatie over Colombia | Unico Travel.

Unico Travel. <https://www.unicotravel.nl/latijns-amerika/colombia/land-informatie/>

ELLE Eten, & Vermeer, M. (2021, 11 mei). Dit wil je proberen: Zuid-Amerikaanse arepas. ELLE.

<https://www.elle.com/nl/eten/kooktips/a25359935/arepa-arepas-maismeel-colombia-venezuela/>

Erfgoed - WikiKids. (2024, 18 februari). <https://wikikids.nl/Erfgoed>

Muziek en dans uit Colombia. (2018, 25 december). Colombiaans.nl.

<https://colombiaans.nl/muziek-en-dans-uit-colombia/>

Muzikale wereldreis (10): Cumbia - Muziekweb. (z.d.).

<https://www.muziekweb.nl/Link/B00000000021/Muzikale-wereldreis-Cumbia>

Verhagen, F. (z.d.). 4th of July. Amerika.nl. <https://www.amerika.nl/amerika/reisgids/feestdagen-amerika/4th-of-july/>

Where Children sleep — JAMES MOLLISON. (z.d.). JAMES MOLLISON.

<https://www.jamesmollison.com/where-children-sleep>

Migratie

Eindtermen

Mens en Maatschappij – Sociaal-culturele verschijnselen
2.11. De leerlingen kunnen illustreren dat arbeidsmigratie en het probleem van vluchtelingen een rol hebben gespeeld bij de ontwikkeling van onze multiculturele samenleving.
Mens en Maatschappij – Historische Tijd
3.8. De leerlingen kunnen aan de hand van een voorbeeld illustreren dat een actuele toestand, die voor kinderen herkenbaar is, en die door de geschiedenis beïnvloed werd, vroeger anders was en in de loop der tijden evolueert.
3.9. De leerlingen tonen belangstelling voor het verleden, heden en de toekomst, hier en elders.

Leerplandoelen

ZILL

Ontwikkelingen van oriëntatie op de wereld	
Oriëntatie op de samenleving	
OWsa6	Ervaren, onderzoeken, vaststellen en uitdrukken hoe migratie een rol speelt bij de ontwikkeling van onze multiculturele samenleving en de meerwaarde hiervan inzien. • 2.5-12j <i>Ervaren en vaststellen hoe divers de afkomst van mensen in de eigen omgeving is - nieuwsgierig zijn naar die diversiteit</i>
Oriëntatie op tijd	
OWti3	Gebeurtenissen uit het eigen leven en uit de geschiedenis verkennen en in de tijd situeren • 2.5-12j <i>Belangstelling tonen voor het verleden, heden en de toekomst, hier en elders</i>
Socio-emotionele ontwikkeling	
Relationele vaardigheden	
SErv2	De verscheidenheid van mensen als een rijkdom ervaren en deze benutten • 4-12j <i>Het mooie en waardevolle van diversiteit ontdekken en beleven - diversiteit erkennen en respecteren als een normaal gegeven - in het dagelijkse leven positief omgaan met diversiteit - ontdekken op welke wijze diversiteit een verrijking kan zijn</i>

	• 8-12j <i>Verschillen (h)erkennen tussen diverse sociale en culturele groepen - de specifieke identiteit en bijdrage van zo'n groep aan de samenleving herkennen</i>
--	---

OVSG

Wereldoriëntatie	
Tijd	
Historische tijd	
DL-WO-TIJD-02.04	De leerlingen kunnen de invloed van de geschiedenis op een actuele toestand illustreren.
DL-WO-TIJD-02.11	De leerlingen tonen belangstelling voor het verleden, het heden en de toekomst, hier en elders.
Maatschappij	
Sociaal culturele verschijnselen: Groepen en culturen	
DL-WO-MAA-02.11	De leerlingen kunnen illustreren dat arbeidsmigratie en het probleem van vluchtelingen een rol hebben gespeeld bij de ontwikkeling van de multiculturele samenleving.

GO!

Wereldoriëntatie		
Code	OD/ET	Leerplandoelstellingen Mens en maatschappij
3.1.3.	Ik en de samenleving	
	Migratie	
3.1.3. 46	ET MM 2.11	Met eigen woorden uitleggen wat verhuizen is (ook naar een ander land).
3.1.3. 47	ET MM 2.11	Positieve (bijv. een nieuw huis, een nieuwe job ...) en negatieve redenen (bijv. onveilige omgeving ...) opsommen waarom mensen verhuizen.
3.1.3. 48	ET MM 2.11	Met eigen woorden voorbeelden illustreren dat leven in een nieuwe woonomgeving niet altijd gemakkelijk is (andere gewoontes, andere taal, andere mensen ...).
3.1.3. 49	ET MM 2.11	Illustreren met voorbeelden dat migratie (arbeidsmigratie, vluchtelingenmigratie ...) een rol heeft gespeeld bij de ontwikkeling van onze multiculturele samenleving.
3.1.3. 50		Met eigen voorbeelden illustreren dat migratie van alle tijden is en in elke samenleving.
Code	OD/ET	Leerplandoelstellingen Tijd
3.4.5	Historische tijd	
3.4.5. 38	ET MM 3.9*	De leerlingen tonen belangstelling voor het verleden, heden en toekomst, hier en elders.

Doelen

Op het einde van deze workshop kunnen de leerlingen:

- uitleggen wat migratie is;
- verwoorden waarom migratie van alle tijden is;
- mogelijke oorzaken van migratie geven;
- verschillen in migratie in tijd benoemen;
- gelijkenissen in migratie in tijd benoemen.

Materiaal

- Laptops
- Leerpad: de leerlingen scannen de QR-code of gebruiken volgende link:
https://www.bookwidgets.com/play/rbLL-XrF-iQAFridgugAAA/4FCMM4Q/workshop-migrat?teacher_id=6402188134318080
- *PLAYMOBIL-mannetjes, briefpapier en koffer met kledij, een knuffel, afbeeldingen van familie, etc.*

Voor de workshop

- Laptops voldoende opladen

Verloop

Inleiding

- 1 Aanzet verhaal Mohamed

Kern

- 2 Waarom migreren?
- 3 Flessenpost
- 4 Ik migreer en ik neem mee
- 5 Op weg
- 6 Kennismaking tussen Mohamed en Irène

Slot

- 7 Slotopdracht migratie

Begrippenlijst

Erfgoed – leerkrachtniveau

Erfgoed zijn sporen uit het verleden die de moeite waard zijn om te bewaren voor de toekomst en omdat ze ons iets leren over het verleden, het nu en de toekomst. Dit is afhankelijk van persoon tot persoon en generatie tot generatie. Er zijn drie soorten erfgoed: roerend, onroerend en immaterieel.

- Roerend erfgoed zijn zaken die je kan verplaatsen. Dit zijn bijvoorbeeld schilderijen, foto's, teksten, juwelen, boeken, tapijten, brieven etc.;
- Onroerend erfgoed zijn zaken die je niet kan verplaatsen. Dit zijn bijvoorbeeld monumenten, landschappen, kanalen, molens etc.;
- Immaterieel erfgoed is niet tastbaar. Enkele voorbeelden zijn ambachten, rituelen, verhalen, talen, feesten etc.

Erfgoed – leerlingniveau

Erfgoed zijn sporen uit het verleden die we de moeite waard vinden om te bewaren voor later. Dat kunnen bijvoorbeeld oude voorwerpen, gebouwen of tradities zijn. Ze geven ons belangrijke informatie over hoe mensen vroeger leefden en helpen ons te begrijpen hoe de wereld is veranderd.

Het is belangrijk om erfgoed te bewaren, zodat we ervan kunnen leren en het door kunnen geven aan volgende generaties.

Migratie – leerkrachtniveau

Migratie is de verplaatsing van personen van de ene naar de andere plaats. Mensen migreren bijvoorbeeld om in een ander land te gaan werken of omdat zij op de vlucht zijn voor oorlog. De reden waarom mensen migreren kan dus verschillen.

Migratie – leerlingenniveau

Migratie is de verplaatsing van personen van de ene naar de andere plaats. Mensen migreren bijvoorbeeld om in een ander land te gaan werken of omdat zij op de vlucht zijn voor oorlog.

Aandachtspunt

Het is belangrijk om te weten dat de onderwerpen die tijdens deze workshop behandeld worden gevoelig kunnen zijn en mogelijk emoties en reacties bij de leerlingen kunnen uitlokken. Het is dus essentieel dat, als de leerlingen samenwerken met anderen, er een veilig klimaat wordt gecreëerd.

Inleiding

Indien de leerkracht de workshops afzonderlijk geeft, is het belangrijk om de algemene inleiding over erfgoed te doorlopen.

1 Aanzet van het verhaal van Mohamed

Indien dit de eerste workshop van de reeks is, kan de leerkracht ervoor kiezen om de algemene inleiding te doorlopen. Dit biedt de mogelijkheid om belangrijke aspecten te herhalen en de context van de specifieke workshop te verbinden met de eerdere workshop(s). Indien er al andere workshop(s) gevolgd zijn, mag de leerkracht dit overslaan, zodat de focus volledig wordt gelegd op de inhoud die aangeboden wordt in deze workshop.

Vertel de leerlingen dat ze tijdens deze workshop over migratie zullen leren. Ze maken kennis met twee verschillende verhalen van kinderen die gemigreerd zijn. Beide verhalen zijn waargebeurd, dit helpt om het begrip ‘migratie’ verder uit te leggen.

Bespreek (klassikaal) aan de hand van volgende vragen:

- *Je hebt het begrip misschien al eens gehoord, wat weet je over ‘migratie’?*
- *Heb je al eens over migratie gehoord in je omgeving, bijvoorbeeld in het nieuws of iemand die je kent?*

De leerkracht vertelt het eerste deel van het verhaal van Mohamed.

Hallo, ik ben Mohamed en ik ben 7 jaar. Ik woon al heel mijn leven in Syrië, in de stad Aleppo samen met mijn familie. Onlangs is er oorlog uitgebroken in mijn land. Mijn mama en papa willen samen met mij en mijn zusje vluchten.

Bespreek het verhaal (klassikaal) aan de hand van volgende vragen:

- *Wat doet dit verhaal met jou?*
- *Waarom wil het gezin van Mohamed weg uit Syrië?*
- *Waarom denk je dat het moeilijk kan zijn voor Mohamed om zijn thuis(land) te verlaten?*
- *Hoe zou je je voelen als je je thuis(land) moet verlaten?*

Kom samen met de leerlingen tot een definitie van migratie aan de hand van volgende vragen:

- *Wat heeft het verhaal van Mohamed met migratie te maken?*
- *Wat zou migratie dan zijn?*

Als mensen vanuit hun eigen land naar een ander land verhuizen, noemen we dit migratie. Waarom mensen dat doen kan verschillende redenen hebben.

Bespreek met de leerlingen de opdrachten van deze workshop. Ze zullen in kleine groepen het verhaal van Mohamed verkennen. Later in de workshop maken ze kennis met het verhaal van Irène, die ook geëmigreerd is. Door deze verhalen te verkennen en de ervaringen van deze kinderen te volgen, krijgen de leerlingen een dieper inzicht in migratie van alle tijden. Om deze opdrachten uit te voeren, is het gemakkelijk om de leerlingen in duo's te verdelen. Elk duo heeft een laptop of een iPad ter beschikking om de verhalen van Mohamed en Irène te lezen en te verkennen. Dit zorgt ervoor dat de leerlingen op een interactieve manier kunnen samenwerken.

De leerlingen gaan aan de slag door met hun laptop of iPad naar de website van BookWidgets te surfen, waar ze samen in duo's het online leerp pad doorlopen. Dit leerp ad is opgedeeld in verschillende stops waarbij elke stop een deel van het verhaal van Mohamed en Irène is. Deze stops richten zich op verschillende aspecten van migratie, waardoor de leerlingen een dieper inzicht krijgen in dit onderwerp. Voor elk aspect of onderwerp, krijgen de leerlingen extra informatie en lossen ze samen korte vragen of opdrachten op.

2 Stop 1 – Waarom migreren?

In het online leerp ad lezen de leerlingen in duo's een korte tekst die de twee belangrijkste soorten migratie behandelt die tijdens deze workshop besproken worden, enerzijds arbeidsmigratie en anderzijds vluchten. Als opdracht bij deze stop, worden er verschillende voorbeelden van migratie voorzien, waarbij de leerlingen aangeven om welke soort migratie het gaat. Na het maken van deze opdracht, beluisteren de leerlingen het eerste videofragment van Mohamed.

3 Stop 2 – De flessenpost

Na het beluisteren van het eerste videofragment, lezen de leerlingen de brief van Irène. Deze brief biedt een ander perspectief op migratie dan het verhaal van Mohamed. Als de leerlingen de brief hebben gelezen, beantwoorden ze opnieuw enkele vragen. Door deze vragen te beantwoorden, worden ze aangemoedigd om dieper na te denken over de inhoud van de brief en om belangrijke details en betekenissen te verwoorden.

Suggestie

De leerkracht kan ervoor kiezen om de leerlingen een handgeschreven brief te laten maken.

4 Stop 3 – Ik migreer en ik neem mee

Tijdens deze stop worden de leerlingen uitgenodigd om een kijkje te nemen in de koffer van Irène, die symbool staat voor haar migratie naar een ander land. De leerlingen lezen een kort tekstje over wat de passagiers van de Red Star Line destijds moesten meenemen tijdens hun tocht naar Amerika. Na het bekijken van Irènes koffer, worden ze ook uitgedaagd om Mohameds koffer in te pakken. Hier lezen ze een kort tekstje waarin wordt beschreven dat Mohamed erg weinig tijd had om zijn koffer te maken vanwege de omstandigheden van zijn vertrek. In deze opdracht mogen de leerlingen maximaal drie items selecteren die hij zou hebben meegenomen tijdens zijn vertrek.

Suggestie

De leerkracht kan een echte koffer met voorwerpen gebruiken.

5 Stop 4 – Op weg

Na het samenstellen van de koffers, lezen de leerlingen opnieuw een kort tekstje over hoe zowel Mohamed als Irène de oversteek maakten naar hun eindbestemming. Dit biedt enerzijds een inkijk in de verschillende manieren waarop mensen kunnen migreren. Anderzijds worden de leerlingen aangemoedigd om na te denken over andere vervoermiddelen om te migreren.

Dit stimuleert hen om zich bewust te worden van de diverse vervoermiddelen die mensen kunnen gebruiken om hun thuisland te verlaten. Vervolgens maken de leerlingen de sleepoefening in het online leerpad. Ze slepen de juiste voor- en nadelen naar de juiste vervoermiddelen.

6 Stop 5 – Kennismaking tussen Mohamed en Irène

Bij deze stop bekijken de leerlingen twee videofragmenten: zowel het vervolgverhaal van Mohamed als het vervolgverhaal van Irène. Deze video's kaderen de verdere ervaringen van de personages en laten zien hoe hun leven zich na de migratie verder opbouwt. Na het bekijken van de videofragmenten, neemt één leerling de rol van Mohamed op zich en de andere leerling de rol van Irène tijdens een interview. Vervolgens bekijken de leerlingen de richtvragen in het online leerpad, die hen helpen zich voor te bereiden op het interview. Het interview biedt niet enkel de mogelijkheid om zich in het begrip van migratie te verdiepen, maar ook om empathie te ontwikkelen door zich in te leven in de ervaringen van de personages.

Suggestie

Indien er tijd over is, is er een extra opdracht beschikbaar. Ze worden uitgenodigd om een brief te schrijven naar Mohamed en/of Irène op basis van enkele vragen:

- *Welke vragen heb jij nog voor Mohamed of Irène?*
- *Wat zou jij hen graag willen meegeven?*
- *Wat bewonderen jullie aan Mohamed of Irène?*

7 Slotopdracht migratie

Voor de slotopdracht van deze workshop, wordt er een interactieve opdracht geïntegreerd. Teken of projecteer op het digibord drie vakken: één voor 'Mohamed', één voor 'Irène' en onderaan een vak voor 'samen'. Er worden klassikaal gerichte vragen gesteld aan de leerlingen over de inhoud van de workshop en beide migratieverhalen. In de vakken worden enkele kernwoorden geschreven op basis van de vragen.

Na de slotopdracht wordt de workshop op een rustige en aangename manier afgesloten met een klasgesprek. Bij dit gesprek worden de verschillen en gelijkenissen tussen beide migratieverhalen nogmaals aangehaald.

Bespreek (klassikaal) aan de hand van volgende vragen:

Tijdens het bespreken schrijft de leerkracht enkele kernwoorden in de vakken op het bord.

- *Wie is er met de boot vertrokken?*
- *Wie heeft een goede reis gehad?*
- *Wie had maar een kleine koffer mee?*
- *Wie is moeten vluchten?*
- *Wie heeft zonder ouders gereisd?*

Achtergrondinformatie

Stop 1 – Waarom migreren?

Een migrant is iemand die verhuist naar een ander land. Waarom hij of zij dat doet kan verschillende redenen hebben. We verstaan twee grote categorieën: vrijwillig en onvrijwillig. Als een persoon zelf kiest om te migreren, is hij vrijwillig migrant. Zo kan je migreren om bijvoorbeeld een betere baan te krijgen (arbeidsmigratie). Als een persoon gedwongen wordt om te migreren vanwege een onveilige situatie in zijn land, is hij een onvrijwillige migrant en een vluchteling. Dit kan bijvoorbeeld zijn omwille van oorlog of natuurrampen.

Stop 2 – De flessenpost

Irène was een passagier aan boord van de SS Lapland, een schip van de Red Star Line. De Red Star Line was een rederij die mensen van Antwerpen naar New York en Philadelphia vervoerde tussen 1873 en 1935. Irène emigreerde naar Amerika omdat haar ouders daar werkten in een fabriek waar ze landbouwwerktuigen maakten. Daarom is zij ook een arbeidsmigrant.

Stop 3 – Ik migreer en ik neem mee

Het vertrek van Irène was lang van tevoren gepland, waardoor Irène veel tijd had om haar koffer in te pakken. Mohamed, die vluchtte uit Syrië, had dat niet. Hij had op zijn reis maar enkele voorwerpen bij, enkel wat hij nodig had. Als je vrijwillig migreert, neem je andere voorwerpen mee dan wanneer je moet vluchten.

Stop 4 – Op weg

Mohamed nam een rubberboot van Turkije naar Griekenland. Waarom gaan er zo veel mensen met de rubberboot, terwijl er andere manieren zijn om te reizen die veel veiliger en sneller zijn? De meeste luchtvaartmaatschappijen in Europa nemen enkel passagiers mee die een visum hebben.

Een visum is de toestemming die je krijgt om een land te betreden. Vluchtelingen hebben dat niet. Daarom laten luchtvaartmaatschappijen hen niet op het vliegtuig uit angst voor hoge boetes. Een reis met de boot is vaak de laatste kans voor migranten om in Europa te geraken. Die reizen worden door mensensmokkelaars georganiseerd, die een hoge prijs vragen voor de onmenselijke omstandigheden op de boot zelf. Daar heb je geen visum voor nodig, maar de gevaren zijn veel groter.

In de tijd van Irène kon je als gewone burger nog niet het vliegtuig nemen. Daarom was de enige manier om naar Amerika te reizen de boot nemen. De boten van de Red Star Line waren groot en luxueus. Het grootste schip, de Belgenland II, kon wel 2500 passagiers vervoeren: 500 in de eerste klasse, 500 in de tweede klasse en 1500 in de derde klasse. Daarbij had de Belgenland II ook verschillende andere ruimtes waar je naartoe kon om te ontspannen, zoals een fitnessruimte, een zwembad, een danszaal, een speelgoedkamer, een restaurant, een salon en een rookruimte. De personen die in de eerste en tweede klasse verbleven, mochten gebruikmaken van deze faciliteiten. De personen die in de derde klasse verbleven, mochten dit niet. Zij verbleven in kleine, donkere kamers op het schip.

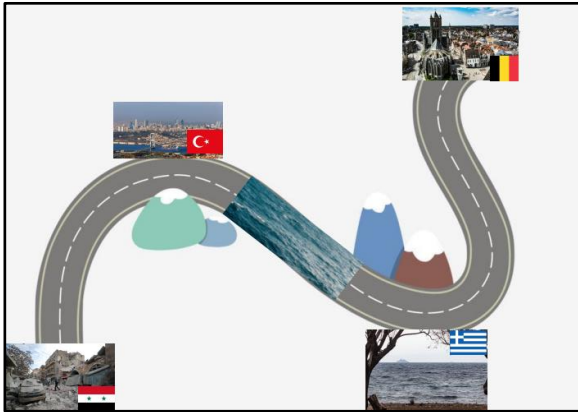
Stop 5 – Kennismaking tussen Mohamed en Irène

Mohamed komt veel problemen tegen onderweg! Hij reist in een rubberboot met 60 mensen, heeft weinig spullen mee, verliest zijn schoen en laat zijn knuffel achter. Dagelijks voldoende eten zat er niet in, soms aten ze alleen een stuk fruit of een blik sardientjes.

Irène heeft zelf weinig problemen gehad. Ze kon zich vrij bewegen en kreeg dagelijks voldoende te eten. Samen met de kinderen uit de tweede en derde klasse vierde ze Kerst op het dek.

Bijlage

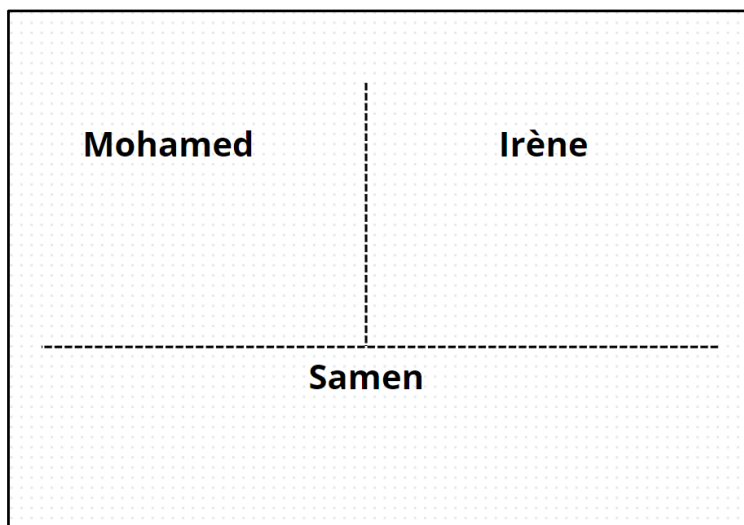
Route Mohamed

Stop 2 – De flessenpost – brief van Irène

Hallo, mijn naam is Irène Bobelijn en ik ben geboren in 1922. Ik ben zes jaar oud en ik woon bij mijn grootouders in Gent. Zo meteen maak ik de oversteek van België naar Amerika, omdat mijn mama en papa daar werken in een fabriek waar landbouwwerktuigen gemaakt worden. Een vriend van mijn ouders heeft mij thuis opgehaald en naar Antwerpen vervoerd. Voor ons vertrek werden we medisch onderzocht. Ze keken of ik luizen had en controleerden mijn ogen. Ik moest ook gymnastiekoefeningen doen. Dat doen ze om te kijken wie een goede gezondheid heeft, want als je een slechte gezondheid hebt, mag je het schip niet op. Over enkele ogenblikken gaat de lange tocht naar Amerika beginnen. Ik ben klaar om te vertrekken, mijn koffer is al aan boord van het schip. Ik ga mijn grootouders nog uitzwaaien op de reling van het schip. Wat ben ik blij dat ik na een lange tijd mijn mama en papa ga terugzien.

Slotopdracht – vakken op het digibord

QR – code online leerpad

Workshop migratie

Bronnen

Diels, W. D. (z.d.-a). *De buitenklas - erfgoed*.

Erfgoed in het primair onderwijs. (2021). Erfgoed Brabant Academie.
<https://www.erfgoedbrabantacademie.nl/primair-onderwijs>

Het avontuur van Irène Bobelijn. (z.d.). Red Star Line Museum. <https://redstarline.be/nl/irene-bobelijn>

Miljoenen mensen, één droom | Red Star Line Museum. (z.d.). <https://redstarline.be/nl>
Ministerie van Algemene Zaken. (2018b, juli 12).

Hoe en waarom migreren mensen? Rijksoverheid.nl.
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/migratie/vraag-en-antwoord/hoe-en-waarom-migreren-mensen>